

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

INOVAȚIE ÎN ADMINISTRAȚIE

Instrumente Structurale
2007-2013

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Dezvoltarea Capacității Administrative 2007 – 2013

Axa prioritară 1: „Îmbunătățiri de structură și proces ale managementului ciclului de politici publice”

Domeniul major de intervenție: 1.3 „Îmbunătățirea eficacității organizaționale”

Operațiunea: Module de pregătire în domenii ca achizițiile publice, ECDL, limbi străine, dezvoltarea de proiecte, licitarea și managementul proiectelor etc.

Titlul proiectului: „Îmbunătățirea eficacității organizaționale a administrației publice locale și a instituțiilor deconcentrate din jud. Alba prin furnizarea de programe de instruire pentru dezvoltarea și perfecționarea abilităților de comunicare în sfera publică și comunicare în limba străină ale angajaților, cu scopul atingerii unor cerințe și standarde impuse de Uniunea Europeană”

Contract PODCA: 402 / 24.10.2013

Cod SMIS: 22763

Beneficiar: Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

SUPT DE CURS

EGALITATE DE ȘANSE

LAURA CETEAN-VOICULESCU

ALBA IULIA
2014

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

Acest material a fost elaborat în cadrul proiectului „Îmbunătățirea eficacității organizaționale a administrației publice locale și a instituțiilor deconcentrate din jud. Alba prin furnizarea de programe de instruire pentru dezvoltarea și perfecționarea abilităților de comunicare în sfera publică și comunicare în limba străină ale angajaților, cu scopul atingerii unor cerințe și standarde impuse de Uniunea Europeană”, proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Dezvoltarea Capacității Administrative 2007 – 2013.

CUPRINS

CAP. I – NOȚIUNI INTRODUCTIVE PRIVITOARE LA EGALITATEA DE ȘANSE: DEFINIȚII, CLASIFICĂRI, CATEGORII, LEGISLAȚIE	4
1.1. Definiții și generalități	4
1.2. Clasificarea discriminărilor.....	8
1.3. Categoriile de discriminări.....	8
1.4. Legislație în domeniul egalității de șanse	10
CAP. II – EGALITATEA DE ȘANSE, INDIFERENT DE GEN	16
2.1. Generalități.....	16
2.2. Egalitatea în viața economică.....	21
2.3. Egalitatea în viața de familie.....	22
2.4. Egalitatea în viața publică și participarea la decizie	24
2.5. Egalitatea de șanse și de tratament în ceea ce privește accesul la educație, la sănătate, la cultură și la informare	26
2.6. Schimbarea rolurilor tradiționale și depășirea stereotipurilor de gen	27
2.7. Hărțuirea și hărțuirea sexuală – forme de discriminare bazată pe sex.....	29
2.8. Sancționarea discriminărilor sau a încălcării principiului egalității de șanse.....	30
2.9. Exemplu practic de evitare a discriminărilor de gen în inițierea și implementarea unui proiect	32

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

CAP. III – EGALITATEA DE ȘANSE ÎN DOMENIUL DREPTULUI MUNCII	34
3.1. Generalități.....	34
3.2. Drepturile salariatului. Dreptul la egalitate de șanse și de tratament.....	36
CAP. IV – EGALITATEA DE ȘANSE INDIFERENT DE VÂRSTĂ, RELIGIE, ETNIE, ORIENTARE SEXUALĂ SAU HANDICAP	41
4.1. Discriminarea după dizabilități sau handicap.....	41
4.2. Discriminarea după orientarea sexuală	43
4.3. Discriminarea după vârstă.....	44
4.4. Discriminarea după etnie.....	46
4.5. Discriminarea după religie.....	48
CAP. V – EGALITATEA DE ȘANSE ÎN EXERCITAREA DREPTURILOR FUNDAMENTALE ALE OMULUI.....	50
5.1. Drepturile fundamentale reglementate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Declarația Universală a Drepturilor Omului	50
5.2. Drepturi fundamentale reglementate de Constituția României.....	78
CAP. VI – INSTITUȚII CARE SE OCUPĂ DE PROBLEMA EGALITĂȚII DE ȘANSE..	89
BIBLIOGRAFIE	94

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

CAP. I – NOȚIUNI INTRODUCTIVE PRIVITOARE LA EGALITATEA DE ȘANSE: DEFINIȚII, CLASIFICĂRI, CATEGORII, LEGISLAȚIE

1.1. Definiții și generalități

Egalitatea de șanse are la bază asigurarea participării depline a fiecărei persoane la viața economică și socială, fără deosebire de origine etnică, sex, religie, vârstă, dizabilități sau orientare sexuală.

Discriminarea reprezintă orice deosebire, excludere, restricție sau preferință pe baza criteriilor prevăzute de legislația în vigoare. Legislația românească, în principal Constituția României, dar și legile speciale, prevăd următoarele criterii:

- rasa
- naționalitatea
- etnia
- limba
- religia
- categoria socială
- convingerile
- sexul
- orientarea sexuală
- vârsta
- handicapul
- boala cronică necontagioasă
- infectarea HIV
- apartenența la o categorie defavorizată
- alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.

Art. 4 din Constituție, intitulat *unitatea poporului și egalitatea între cetățeni* prevede că România

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului prevede la art. 14 interzicerea discriminării bazată pe:

- sex
- rasă
- culoare
- limbă
- religie
- opinii politice sau orice alte opinii
- origine națională sau socială
- apartenența la o minoritate națională
- avere
- naștere
- orice altă situație.

Egalitatea de șanse are la bază asigurarea participării depline a fiecărei persoane la viața economică și socială, indiferent de criteriile enunțate mai sus. Uniunea Europeană promovează drepturile fundamentale, nediscriminarea și egalitatea de șanse pentru toți. Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene au declarat anul 2007 - Anul European al Egalității de Șanse pentru Toți, în vederea asigurării unei participări depline a fiecărei persoane la viața economică și socială, fără deosebire de origine etnică, sex, religie, vârstă, dizabilități sau orientare sexuală. Egalitatea de șanse are la bază standardele stabilite prin următoarele directive adoptate de către Uniunea Europeană:

- Directiva 75/117/CE privind aplicarea principiului egalității de remunerație pentru femei și bărbați;
- Directiva 76/207/CE privind aplicarea principiului egalității de tratament între femei și bărbați în privința accesului la angajare, formare profesională și promovare, precum și în ceea ce privește condițiile de muncă;
- Directiva 92/85/CE privind introducerea măsurilor de încurajare a îmbunătățirii securității și

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

sănătății în muncă a lucrătoarelor gravide, lăuze sau care alăptează;

- Directiva 97/80/CE privind sarcina probei în cazurile de discriminare pe bază de sex;
- Directiva 79/7/CE privind aplicarea progresivă a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în domeniul securității sociale;
- Directiva 86/613/CE privind aplicarea principiului egalității de tratament între bărbații și femeile care execută o activitate independentă, inclusiv agricolă, precum și a protecției maternității;
- Directiva 96/34/EC referitoare la concediul parental;
- Directiva 78/2000/CE privind egalitatea în domeniul ocupării precum și în alte aspecte ale vieții cotidiene;
- Directiva 43/2000/CE privind tratamentul egal al persoanelor indiferent de originea rasială și etnică.

Conform Regulamentului 1083/2006 al Consiliului Uniunii Europene, egalitatea de șanse constituie unul dintre principiile de intervenție ale Fondurilor Structurale. Pentru Anul European al Egalității de Șanse pentru Toți au fost stabilite patru obiective, care sunt urmărite prin acțiunile și programele care se vor desfășura în acest cadru, și anume: drepturi (creșterea gradului de conștientizare asupra dreptului la egalitate și nediscriminare, precum și asupra problemei discriminării multiple), reprezentativitate (stimularea dezbaterilor asupra mijloacelor de creștere a participării în societate a grupurilor care sunt victime ale discriminării și a participării echilibrate a femeilor și bărbaților), recunoaștere (facilitarea și celebrarea diversității și egalității) și respect (promovarea unei societăți bazate pe o mai mare coeziune).

Anul European al Egalității de Șanse pentru Toți vizează combaterea stereotipurilor și rolurilor atribuite femeilor și bărbaților indiferent de etnie, religie, dizabilități, vârstă și orientare sexuală, precum și necesitatea modificării comportamentelor, atitudinilor, normelor și valorilor care aduc atingere demnității umane. Acțiunile prevăzute în această direcție se referă la înlocuirea modelelor culturale, care reflectă stereotipurile de la nivelul societății și la integrarea principiului egalității și diversității mai ales în educație, cultură și mass-media. Valorificarea diversității culturale, etnice și a diferențelor de gen, de vârstă constituie premise pentru dezvoltarea societății și, totodată, asigură un cadru în care relațiile sociale au la bază valori ca toleranța și egalitatea. Cetățenii Uniunii Europene au dreptul la tratament egal indiferent de sex, etnie, religie, dizabilități, vârstă și orientare sexuală. Anul European al

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

Egalității de Șanse pentru Toți își propune să lanseze campanii de creștere a gradului de conștientizare privind dreptul la tratament egal și respectarea drepturilor și libertăților fiecărui cetățean.

În calitate de Stat Membru, România s-a angajat să respecte aceste drepturi și să promoveze diversitatea. Deși societatea civilă – și în special asociațiile care militează pentru drepturile femeilor – a semnalat de mai multă vreme inegalitățile existente în fapt între femeile și bărbații din România, instituțiile publice au abordat problematica egalității de gen doar în cadrul procesului de negociere în vederea aderării la Uniunea Europeană, îndeplinirea standardelor în acest domeniu, prevăzute de către directivele europene amintite anterior, constituind unul dintre criteriile de aderare. Problema promovării egalității șanselor în viața socială pentru ambele sexe, constituie o cerință esențială pentru societatea românească, fiind considerată o componentă de bază a preocupării pentru respectarea drepturilor fundamentale ale oamenilor. De aceea, stimularea în egală măsură a contribuției femeilor și bărbaților la dezvoltarea durabilă și la progresul societății a căpătat o importanță crescândă în România. Trebuie precizat însă faptul că impactul transformărilor economice, politice și sociale care au avut loc în România în anii '90 a afectat în mod diferit situația femeilor și cea a bărbaților. Mai persistă încă diferențieri semnificative în ceea ce privește nivelul de participare a femeilor și bărbaților la activitățile productive, veniturile obținute de cele două categorii din munca prestată, starea de sănătate, modul de participare a acestora la viața publică și la luarea deciziilor. Legislația României garantează drepturile egale ale cetățenilor de a participa la viața economică și socială, de a se pregăti și forma într-o anumită profesie, de a se angaja, promova și participa la distribuirea beneficiilor, de a se bucura de protecție socială în anumite situații. Cu toate acestea, segregarea profesională a femeilor persistă încă și este demonstrată existența modelelor de ocupare diferențiate pe sexe, ceea ce determină disparitățile între venituri, chiar dacă principiul "la muncă egală salariu egal" este consacrat juridic.

Pornind de la principiul egalității de șanse între femei și bărbați, este esențial pentru România ca femeilor să li se asigure în mod real egalitatea de șanse în ceea ce privește accesul la educație, la formare și la un loc de muncă, la întemeierea unei familii și la participarea la luarea de decizii publice și politice, trăsătură ce caracterizează societățile democratice și dezvoltate.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

1.2. Clasificarea discriminărilor

Discriminarea poate fi:

- directă, când tratamentul defavorabil se îndreaptă direct împotriva unei anumite persoane, pe motive de sex (graviditate, naștere), rasă, etnie, categorie socială (persoane cu handicap)
- indirectă, când tratamentul defavorabil este îndreptat împotriva unui grup de persoane de un anumit sex, etnie, rasă, categorie socială ș.a.m.d.

De asemenea, se vorbește în literatura de specialitate despre:

- discriminarea propriu-zisă, cea definită mai sus
- discriminarea pozitivă, caz în care acțiunile pozitive au drept scop promovarea principiului tratamentului egal pentru o categorie de femei sau bărbați, care, la un moment dat, este într-o poziție dezavantajată în comparație cu majoritatea. Aceste acțiuni pozitive sunt inițiate pentru a oferi categoriei defavorizate o serie de avantaje, cu scopul stabilirii unor șanse reale la anumite drepturi (exemple în Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei). Pentru a nu primi un sens peiorativ, expresia discriminare pozitivă a fost înlocuită în *Legea cu privire la egalitatea de șanse între femei și bărbați* cu expresia acțiuni pozitive, ca fiind acele acțiuni speciale care sunt întreprinse temporar pentru a accelera realizarea în fapt a egalității de șanse între femei și bărbați și care nu sunt considerate acțiuni de discriminare.

1.3. Categoriile de discriminări

Discriminarea pe criteriul de sex

Orice diferențiere, excludere sau restricție bazată pe sex, care are ca efect sau ca scop împiedicarea sau anularea recunoașterii, beneficiului sau exercitării de către femei, indiferent de statutul lor matrimonial, pe baza egalității dintre bărbați și femei, a drepturilor omului și libertăților fundamentale¹, în domeniile politic, economic, social, cultural, civil sau în orice alt domeniu;

¹ Despre care vom discuta la un paragraf ulterior;

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

Discriminarea directă²

Apare atunci când o persoană este tratată mai puțin favorabil decât o altă persoană, într-o situație comparabilă, pe temeiul apartenenței la un anumit gen. Orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, gen, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV sau apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea sau înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale ori a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.

Discriminarea indirectă³

Apare atunci când o prevedere, criteriu sau o practică aparent neutră ar pune persoanele de un anumit sex într-o situație dezavantajoasă în comparație cu o persoană de un alt sex, cu excepția cazului în care acea prevedere, criteriu sau practică sunt justificate în mod obiectiv de un scop legitim, iar posibilitățile de atingere a acestuia sunt adecvate și necesare.

Discriminarea pe motiv de maternitate

Aspectul cel mai important care trebuie subliniat de la bun început în legătură cu maternitatea este că aceasta nu poate constitui motiv de discriminare pentru femei. Legea 340 /2006 care a modificat și completat Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați stabilește faptul că este interzis să i se solicite unei candidate, în vederea angajării, să prezinte un test de graviditate și să semneze un angajament că nu va rămâne însărcinată sau că nu va naște pe durata de valabilitate a contractului individual de muncă.

Discriminare prin hărțuire

Prin hărțuire se înțelege situația în care se manifestă un comportament nedorit, având ca obiect sau ca efect lezarea demnității persoanei în cauză și crearea unui mediu de intimidare, ostil, degradant, umilitor sau jignitor. Prin hărțuire sexuală se înțelege situația în care se manifestă un comportament nedorit cu conotație sexuală, exprimat fizic, verbal sau non-verbal, având ca obiect sau ca efect lezarea demnității unei persoane și, în special, crearea unui mediu de intimidare, ostil, degradant, umilitor sau jignitor.

² Conform Directivei Consiliului 2002/73/EC;

³ Conform Directivei Consiliului 2002-73-EC;

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

Discriminare multiplă

Prin discriminare multiplă se înțelege orice faptă de discriminare bazată pe două sau mai multe criterii de discriminare.

1.4. Legislație în domeniul egalității de șanse

Hotărârea nr. 237/24.03.2010 privind aprobarea Strategiei naționale pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru perioada 2010-2012 și a Planului general de acțiuni pentru implementarea Strategiei naționale pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru perioada 2010–2012 (M.O. nr. 242/15.04.2010).

Obiective specifice ale strategiei⁴:

- introducerea perspectivei de gen în educația formală și non-formală;
- combaterea stereotipurilor de gen din sistemul de învățământ;
- reducerea diferențelor de gen în salarizare;
- încurajarea concilierii vieții de familie cu viața profesională;
- promovarea perspectivei de gen în viața socială;
- sensibilizarea mass-mediei cu privire la principiul egalității de șanse între femei și bărbați;
- încurajarea participării echilibrate a femeilor și bărbaților la toate nivelurile de luare a deciziei;
- implementarea și monitorizarea indicatorilor dezvoltăți potrivit Platformei de acțiune de la Beijing;

Beijing;

- raportarea anuală a stadiului de implementare a acțiunilor cuprinse în Planul general de acțiuni pentru implementarea Strategiei naționale pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru perioada 2010-2012 de toate instituțiile cu responsabilități în domeniu;

- evaluarea finală a Planului general de acțiuni pentru implementarea Strategiei naționale pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru perioada 2010-2012⁵ de toate instituțiile cu responsabilități în domeniu.

⁴ Pentru mai multe detalii, <http://www.legex.ro/Hotararea-237-2010-104005.aspx>;

⁵ Planul general de acțiuni este exemplificat în anexe;

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

Legea 202/2002 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați, republicată în Monitorul Oficial al României nr. 326/5.06.2013, care reglementează măsurile pentru promovarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați, în vederea eliminării tuturor formelor de discriminare bazate pe criteriul de sex, în toate sferele vieții publice din România.

Ordonanța de Urgență nr. 61/2008 privind implementarea principiului egalității de tratament între femei și bărbați în ceea ce privește accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii, aprobată cu modificări de Legea nr. 62/2009, care reglementează măsurile pentru aplicarea principiului egalității de tratament între femei și bărbați în ceea ce privește accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii. De asemenea, această Ordonanță stabilește cadrul pentru combaterea discriminării bazate pe criteriul de sex în ceea ce privește accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii, în vederea punerii în practică a principiului egalității de tratament.

Ordonanța se aplica tuturor persoanelor fizice și juridice din sectorul public sau privat, inclusiv organismelor publice, care furnizează bunuri și servicii aflate la dispoziția publicului, independent de persoana în cauză, atât în ceea ce privește sectorul public, cât și cel privat, și care sunt oferite în afara vieții private și familiale și privesc tranzacțiile care se derulează în acest cadru.

Ordonanța definește principiul egalității de tratament, acesta semnificând:

- a) că nu va exista nicio discriminare directă bazată pe criteriul de sex, inclusiv aplicarea unui tratament mai puțin favorabil femeilor pe motive de sarcină și maternitate;
- b) că nu va exista nicio discriminare indirectă bazată pe criteriul de sex.

Ordonanța de Urgență nr. 67/2007 privind aplicarea principiului egalității de tratament între bărbați și femei în cadrul schemelor profesionale de securitate socială, aprobată cu modificări de Legea nr. 44/2008, care reglementează principiul egalității de tratament (lipsa oricărui tratament discriminatoriu, direct sau indirect, pe criteriu de sex, în special prin referirea la starea civilă sau familială) și lipsa oricărui tratament discriminatoriu (orice excludere restricție ori diferență de tratament, direct sau indirect, între femei și bărbați) în cadrul schemelor profesionale de securitate socială - schemele al căror scop este de a furniza salariaților sau persoanelor care desfășoară activități independente dintr-o întreprindere ori grup de întreprinderi, un domeniu de activitate economică, sector profesional sau grup de sectoare prestații menite să suplimenteze ori să înlocuiască prestațiile prevăzute de sistemul general public de securitate socială, indiferent dacă apartenența la aceste

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

scheme este obligatorie sau facultativă

Ordonanța de Urgență nr. 96/2003 privind protecția maternității la locurile de muncă, aprobată cu modificări de Legea nr. 25/2004, care reglementează măsuri de protecție socială pentru: salariate gravide și mame, lăuze sau care alăptează, de [cetățenie](#) română ori a unui stat membru al Uniunii Europene și din Spațiul Economic European, care au raporturi de muncă sau raporturi de serviciu cu un angajator ori cetățeni ai altor state și apatrizi, care au, conform legii, domiciliul sau reședința în România, dacă fac parte din categoriile de salariate prevăzute.

Hotărâre nr. 285 din 4 martie 2004 privind aplicarea Planului național de acțiune pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați, care prevede că în cadrul autorităților administrației publice centrale, respectiv în cadrul serviciilor lor publice deconcentrate, se constituie structuri specifice pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați, în limita posturilor și alocațiilor bugetare aprobate.

Structurile specifice pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați au următoarele atribuții: a) evaluarea stadiului aplicării și respectării legislației în ceea ce privește egalitatea de șanse între femei și bărbați, în domeniul de responsabilitate al autorității publice sau al instituției publice;

b) analizarea și propunerea spre eliminare a oricăror elemente generatoare de discriminări din actele normative elaborate de autoritatea publică sau de instituția publică;

c) participarea la elaborarea de proiecte de acte normative care au relevanță în ceea ce privește egalitatea de șanse între femei și bărbați și, respectiv, eliminarea oricăror discriminări pe criterii de sex, în domeniul de responsabilitate al autorității publice sau al instituției publice;

d) elaborarea de recomandări și de criterii privind respectarea egalității de șanse între femei și bărbați în domeniul sectorial de responsabilitate al autorității publice sau al instituției publice;

e) înaintarea către conducătorul autorității publice sau al instituției publice a recomandărilor și criteriilor elaborate în vederea aprobării;

f) elaborarea de rapoarte periodice privind respectarea recomandărilor și criteriilor întocmite pentru domeniul sectorial de responsabilitate al autorității publice sau al instituției publice;

g) elaborarea de rapoarte anuale privind reprezentarea femeilor și bărbaților în posturile de decizie de la nivelul autorității publice sau al instituției publice și al structurilor aflate în coordonarea și/sau în subordonarea acesteia;

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

- h) elaborarea de programe privind formarea profesională a personalului din aparatul propriu și din structurile aflate în coordonare și/sau în subordonare, pe tematica egalității de șanse între femei și bărbați și a eliminării oricăror discriminări pe criterii de sex, pentru domeniul de responsabilitate al autorității publice sau al instituției publice;
- i) organizarea anuală a unor acțiuni de informare profesională privind legislația referitoare la respectarea egalității de șanse între femei și bărbați;
- j) perfecționarea mecanismelor de control în ceea ce privește măsurile de eliminare a comportamentelor discriminatorii după criterii de sex.

Hotărârea de Guvern nr. 1273/2000 privind aprobarea Planului național de acțiune pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați

Planul prevede că România respectă convențiile internaționale referitoare la drepturile omului⁶, inclusiv cele privind statutul și rolul femeii și protecția copilului, precum și la egalitatea de șanse și de tratament în domeniul muncii, în conformitate cu prevederile Constituției României.

Planul național de acțiune pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați este expresia angajamentului politic de asigurare și garantare a egalității între toți cetățenii și marchează deschiderea și eforturile Guvernului României în vederea eliminării oricărei discriminări bazate pe deosebirile de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau origine socială, potrivit art. 4 alin. (2) din Constituția României.

Planul național de acțiune pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați are rolul de a susține prin măsuri concrete principiul potrivit căruia atât femeile, cât și bărbații trebuie să participe în mod egal la identificarea și transpunerea în practică a celor mai eficiente soluții pentru realizarea unei democrații reale în România.

Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, prin Direcția pentru egalitatea șanselor, în colaborare cu celelalte ministere, cu alte instituții, cu organizații neguvernamentale care derulează programe în domeniul drepturilor omului și drepturilor femeii ca parte integrantă a acestora, al egalității de șanse între femei și bărbați, va realiza și va aplica Planul național

⁶ Despre care vom discuta la un capitol ulterior;

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

de acțiune pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați⁷.

Legea nr. 210/1999 a concediului paternal, care se acordă în condițiile prevăzute de lege, în scopul de a asigura participarea efectivă a tatălui la îngrijirea noului-născut.

Ordonanța nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, care reglementează principiul egalității între cetățeni, precum și ce al excluderii privilegiilor și discriminărilor.

Aceste drepturi sunt următoarele:

- dreptul la un tratament egal în fața instanțelor judecătorești și a oricărui alt organ jurisdicțional;
- dreptul la securitatea persoanei și la obținerea protecției statului împotriva violențelor sau maltratărilor din partea oricărui individ, grup sau instituție;
- drepturile politice, și anume drepturile elector ale, dreptul de a participa la viața publică și de a avea acces la funcții și demnități publice;
- drepturile civile, în special: dreptul la liberă circulație și la alegerea reședinței; dreptul de a părăsi țara și de a se întoarce în țară; dreptul de a obține și de a renunța la cetățenia română, dreptul de a se căsători și de a-și alege partenerul, dreptul de proprietate; dreptul la moștenire; dreptul la libertatea de gândire, conștiință și religie; dreptul la libertatea de opinie și de exprimare; dreptul la libertatea de întrunire și de asociere; dreptul de petiționare;
- drepturile economice, sociale și culturale, în special: dreptul la muncă, la libera alegere a ocupației, la condiții de muncă echitabile și satisfăcătoare, la protecția împotriva șomajului, la un salariu egal pentru muncă egală, la o remunerație echitabilă și satisfăcătoare; dreptul de a înființa sindicate și de a se afilia unor sindicate; dreptul la locuință; dreptul la sănătate, la îngrijire medicală, la securitate socială și la servicii sociale; dreptul la educație și la pregătire profesională; dreptul de a lua parte, în condiții de egalitate, la activități culturale și sportive;
- dreptul de acces la toate locurile și serviciile destinate folosinței publice.

Potrivit acestei Ordonanțe, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o

⁷ Pentru date statistice privind situația femei bărbați în diferite ministere și departamente a se vedea <http://www.mmuncii.ro/j3/index.php/ro/familie/egalitate-de-sanse-intre-femei-si-barbati/2662-2013-02-15-2011-studii-nationale-anexe>;

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.

Măsurile luate de autoritățile publice sau de persoanele juridice de drept privat în favoarea unei persoane, unui grup de persoane sau a unei comunități, vizând asigurarea dezvoltării lor firești și realizarea efectivă a egalității de șanse a acestora în raport cu celelalte persoane, grupuri de persoane sau comunități, precum și măsurile pozitive ce vizează protecția grupurilor defavorizate nu constituie discriminare în sensul acestei ordonanțe.

Eliminarea tuturor formelor de discriminare se realizează prin:

- a) prevenirea oricăror fapte de discriminare, prin instituirea unor măsuri speciale, inclusiv a unor acțiuni afirmative, în vederea protecției persoanelor defavorizate care nu se bucură de egalitatea șanselor;
- b) mediere prin soluționarea pe cale amiabilă a conflictelor apărute în urma săvârșirii unor acte/fapte de discriminare;
- c) sancționarea comportamentului discriminatoriu.

Constituția României, care instituie principiul egalității în drepturi între cetățeni, fără privilegii și discriminări.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care reglementează drepturile fundamentale ale omului, principiul egalității de șanse și nediscriminarea.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

CAP. II – EGALITATEA DE ȘANSE, INDIFERENT DE GEN

2.1. Generalități

În societate, femeile și bărbații nu au aceleași roluri, resurse, nevoi și interese. Nu participă în mod egal la luarea deciziilor. Valorile atribuite “muncii femeilor” și “muncii bărbaților” nu sunt aceleași; aceste diferențe variază de la o societate la alta, de la o cultură la alta și sunt denumite “diferențe de gen”. Genul se referă la diferențele sociale dintre femei și bărbați care sunt învățate și care se schimbă în timp. Aceste diferențe variază mult în interiorul unei culturi și de la o cultură la alta. Genul este un instrument conceptual cu ajutorul căruia sunt analizate rolurile, responsabilitățile, constrângerile, șansele și nevoile bărbaților și femeilor în orice context. Rolurile și nevoile de gen sunt influențate de clasă, vârstă, rasă și etnie, cultură și religie și de mediul geografic, economic și politic. În orice context social, rolurile de gen pot fi flexibile sau rigide, asemănătoare sau diferite, complementare sau în conflict. Pe lângă diferențele dintre femei și bărbați, mai pot exista diferențe în cadrul aceleiași categorii în ceea ce privește nivelul socio-economic, puterea de decizie și vârstă.

Termenul de “gen” nu îl înlocuiește pe cel de “sex” care se referă doar la diferențele biologice (de exemplu, datele statistice sunt diferențiate pe sexe).

Egalitatea de șanse, din acest punct de vedere, reprezintă conceptul conform căruia toate ființele umane sunt libere să-și dezvolte capacitățile personale și să aleagă fără limitări impuse de roluri stricte; faptul că diferitele comportamente, aspirații și necesități ale femeilor și bărbaților sunt luate în considerare, evaluate și favorizate în mod egal, acesta însemnând că femeile și bărbații se bucură de aceeași libertate de a-și realiza aspirațiile.

Noțiunea de discriminare bazată pe criteriul de sex este definită de Legea cu privire la egalitatea de șanse între femei și bărbați drept „discriminarea directă și discriminarea indirectă, hărțuirea și hărțuirea sexuală a unei persoane de către o altă persoană la locul de muncă sau în alt loc în care aceasta își desfășoară activitatea, precum și orice tratament mai puțin favorabil cauzat de respingerea unor astfel de comportamente de către persoana respectivă ori de supunerea sa la acestea”.

Dimpotrivă, nu sunt considerate discriminări:

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

- a) măsurile speciale prevăzute de lege pentru protecția maternității, nașterii, lăuziei, alăptării și creșterii copilului;
- b) acțiunile pozitive pentru protecția anumitor categorii de femei sau bărbați;
- c) o diferență de tratament bazată pe o caracteristică de sex când, datorită naturii activităților profesionale specifice avute în vedere sau a cadrului în care acestea se desfășoară, constituie o cerință profesională autentică și determinantă atât timp cât obiectivul e legitim și cerința proporțională.

Principiul egalității de șanse pentru femei și bărbați este dezvoltat în legislația noastră în următoarele domenii:

- dreptul muncii
- accesul la educație, sănătate, cultură și informare
- participarea la luarea deciziei
- furnizarea și accesul la bunuri și servicii.

Spre exemplu, Legea privind egalitatea de șanse între femei și bărbați prevede că măsurile pentru promovarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați și pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare bazate pe criteriul de sex se aplică în sectorul public și privat, în domeniul muncii, educației, sănătății, culturii și informării, politicii, participării la decizie, furnizării și accesului la bunuri și servicii, cu privire la constituirea, echiparea sau extinderea unei întreprinderi ori începerea sau extinderea oricărei alte forme de activitate independentă, precum și în alte domenii reglementate prin legi speciale.

Legislația UE anti-discriminare a fost înlocuită de asigurarea unui nivel minim de protecție și un tratament egal pentru toată lumea, în legătură cu viața și munca în Europa. Aceste legi sunt proiectate pentru a asigura un tratament egal, indiferent de:

- rasă sau origine etnică
- religie sau credință
- dizabilități
- orientare sexuală
- vârstă.

Egalitatea în drepturi între bărbați și femei, respectiv egalitatea de șanse, este cea preponderent

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

reglementată de lege. Inclusiv Constituția României se referă la egalitatea de șanse exclusiv între bărbați și femei, *expressis verbis*, în cuprinsul dispozițiilor art. 16 intitulat *egalitatea în drepturi*, potrivit cărora:

- cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări
- nimeni nu este mai presus de lege
- funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condițiile legii, de persoanele care au cetățenia română și domiciliul în țară. Statul român garantează *egalitatea de șanse* între femei și bărbați pentru ocuparea acestor funcții și demnități
- în condițiile aderării României la Uniunea Europeană, cetățenii Uniunii care îndeplinesc cerințele legii organice au dreptul de a alege și de a fi aleși în autoritățile administrației publice locale.

Directivile europene în domeniul egalității de șanse și se tratament între femei și bărbați vizează:

- plată egală pentru muncă de valoare egală
- tratament egal la locul de muncă
- tratament egal cu privire la sistemul de securitate socială
- tratament egal pentru angajați pe cont propriu
- protecția maternității
- organizarea timpului de lucru (atât în ceea ce privește timpul de muncă, cât și în ceea ce privește timpul de odihnă)
- concediu parental, de care poate beneficia oricare dintre părinți
- răsturnarea sarcinii probei în cazurile de discriminare pe bază de sex (sarcina probei revine persoanei împotriva căreia s-a formulat cererea de chemare în judecată, pârâtul)
- nediscriminarea lucrătorilor cu normă redusă.

Contextul românesc arată că, în domeniul muncii există o segregare pe sexe a ocupațiilor, observându-se că cele în care predomină femeile, sunt, în general, mai prost plătite. Bărbații reprezintă mai mult de jumătate din populația activă. Activitățile „feminizate” ale economiei naționale sunt sănătatea și învățământul. Rata de ocupare a femeilor între 15-64 de ani a fost în 2005 de 51,5% și a bărbaților între 15-64 de ani de 63,9%. În același an, rata șomajului la femei a fost de 6,4% și a bărbaților de 7,7%. Un factor important al egalității de șanse între femei și bărbați îl reprezintă

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

concilierea vieții de familie cu viața profesională. La sfârșitul lunii iunie 2006, dintre cei 189.489 beneficiari de indemnizație de creștere și îngrijire a copilului, doar 18% erau bărbați, iar din totalul de 10.583 de persoane care au primit stimulente pentru creșterea copilului, obținut pentru că și-au reînceput activitatea profesională, 35% erau bărbați. În anul 2005, 87% dintre femei erau dispuse să-și reorganizeze viața profesională în sensul reconcilierii cu cea personală și numai 78% dintre bărbați erau dispuși să facă același lucru. Referitor la participarea echilibrată a femeilor și a bărbaților la luarea deciziilor, alegerile generale din 2004 nu au adus schimbări importante în ceea ce privește reprezentarea femeilor în structurile parlamentare și guvernamentale. Din 469 locuri de parlamentari, femeile dețin 50 de locuri (10.66%). În Camera Deputaților femeile reprezintă 11.2%, iar în Senat 9.5%. În Guvernul constituit după alegerile din 2004, din 22 doar 3 miniștri erau femei (13,6%). Până în august 2006, la nivelul ministerelor, din totalul de salariați 51% sunt femei și 49 % sunt bărbați. În ceea ce privește funcțiile de conducere, la nivelul ministerelor acestea sunt ocupate în procent de 62% de bărbați și numai 38% de femei. La nivelul administrației publice locale femeile sunt slab reprezentate, din moment ce peste 80% din posturile de decizie sunt ocupate de bărbați. Femeile prefect sunt în procent de 7%, femeile sub-prefect aproximativ 20%, femeile primar doar 4%, iar femeile consilier județean sunt 16% din totalul consilierilor județeni.

Conform unei analize realizate de Institutul Național de Statistică în anul 2005, privind implicarea femeilor în viața economică, în România erau 116.000 de bărbați patroni și numai 38.000 de femei patron. În ceea ce privește numărul lucrătorilor independenți din analiză a rezultat că există 1.281.000 de bărbați lucrători pe cont propriu și 542.000 femei lucrători pe cont propriu. În același timp, un studiu realizat în anul 2006 de către firma de cercetare *Stanton Chase International* relevă faptul că, în România, 65 % din funcțiile de conducere din companii sunt ocupate de femei. În ceea ce privește programul de lucru, una din șase femei muncește zilnic peste program. Vârsta femeilor care ocupă poziții de vârf în companii (între 25 și 30 de ani), este foarte scăzută față de alte țări din Europa.

Principalele cauze care stau la baza acestui tip de discriminare în România sunt:

- nivelul scăzut al remunerației în domeniile puternic feminizate;
- reprezentarea inechitabilă la nivel politic a femeilor și a bărbaților în procesul de luare a deciziei;
- deficiențe la nivelul administrației publice locale în a asigura măsuri active de conciliere a vieții

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

de familie cu viața profesională;

- existența stereotipurilor sexiste în societate;
- numărul redus al activităților economice inițiate de către femei.

Participarea echilibrată a femeilor și bărbaților în toate domeniile vieții sociale, politice și economice este mai mult decât necesară pentru a atinge o competitivitate și o dezvoltare durabilă precum și pentru a obține și consolida o democrație reală. În pofida progreselor înregistrate, în special în domeniul educației și al ocupării, femeile încă mai întâmpină multe obstacole în atingerea unei egalități reale, inclusiv în ceea ce privește concilierea vieții de familie cu viața profesională. Pentru ca egalitatea reală să fie un fapt împlinit, este nevoie nu numai de o îmbunătățire a legislației în sensul integrării principiului egalității ci și, mai ales, de o schimbare a atitudinilor și a comportamentelor, a stilurilor de viață și a structurilor sociale care le împiedică pe femei să-și dezvolte în mod liber personalitatea și participarea activă în toate domeniile vieții: economie, cultură, politică etc.

Este îngrijorător că principalele tendințe în ceea ce privește situația femeilor și bărbaților din România indică o alarmantă involuție datorită insuficientelor acțiuni inițiate la nivel guvernamental, cu toate eforturile depuse de reprezentanții societății civile.

Datele recente arată că societatea românească contemporană, în lipsa unor modele progresiste, tinde să se orienteze în construirea relațiilor dintre femei și bărbați, atât în familie cât și în viața publică, către un model patriarhal. Grefat pe fondul sărăciei și al evoluțiilor sociale negative ale tranziției românești, acest model cultural este generator de comportamente și practici sociale retrograde și discriminatorii. El induce ideea inferiorității/superiorității unui sex și permite, în practică, tratarea diferențiată a persoanelor în conformitate cu acest criteriu, ceea ce contravine principiilor elementare ale democrației.

Eliminarea discriminărilor după criteriul de sex, vizibile sau discrete, este una dintre condițiile necesare pentru construirea unei societăți echitabile și pentru evoluția spre progres, aceasta presupunând implicarea efectivă a autorităților statului și a fiecărui om politic în parte. În plus, în condițiile extinderii Uniunii Europene, România are de ales între a rămâne o insulă arhaic-tradițională, cu modele culturale și relații de producție pe măsură, sau a se integra într-un spațiu reglementat de standardele democrației și civilizației occidentale, cu opțiuni culturale și relații de producție progresiste. Dacă alegerea se îndreaptă spre evoluția către modelul social european, factorii de decizie politică nu

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

mai pot ignora problemele legate de discrepanțele existente între situația femeilor și a bărbaților și nici consecințele economice și sociale generate de acestea.

2.2. Egalitatea în viața economică

Contextul românesc arată că, în domeniul muncii, femeile suferă o serie de discriminări. Acestea se datorează faptului că există domenii ale economiei în care femeile sunt majoritare, sau domenii în care bărbații sunt majoritari. În România există o segregare pe sexe a ocupațiilor, observându-se că cele în care predomină femeile, sunt, în general, mai prost plătite. Bărbații reprezintă mai mult de jumătate din populația activă. Activitățile „feminizate” ale economiei naționale sunt sănătatea și învățământul. În același timp, bărbații nu sunt încurajați să ocupe posturi considerate prin tradiție ocupate de femei, cum ar fi: educatoare, baby-sitter, asistente medicale, femeie de serviciu, secretară etc., limitându-se astfel accesul lor pe piața muncii.

Accesul egal pe piața muncii presupune inițierea și derularea unor programe de informare referitoare la egalitatea în drepturi pe piața muncii pentru femei și pentru bărbați, precum și stimularea interesului pentru formarea profesională continuă în vederea facilitării accesului în toate sectoarele de activitate. În acest sens este nevoie de implementarea de programe speciale de reconversie profesională a forței de muncă feminină în sectoarele de activitate în care sunt în mod tradițional mai puțin reprezentate, în special în sectoarele ce folosesc tehnologii de formare și de informare.

În ceea ce privește nivelul de salarizare, în general, la funcții și condiții de muncă egale, salariile de încadrare ale femeilor și bărbaților sunt aceleași. Disparitățile dintre salariile realizate de femei și de bărbați în diferite activități economice sunt determinate de diferențele între nivelul de calificare și de poziția ierarhică la locul de muncă, deoarece maternitatea și perioada legală de concediu pentru creșterea și îngrijirea copilului intervin ca o ruptură în dezvoltarea carierei pentru femei. Ocupațiile dominant feminine sunt: funcționari administrativi, lucrători operativi în servicii și comerț, tehnicieni maiștri și specialiști cu ocupații intelectuale și științifice. Multe dintre sectoarele economice în care lucrează preponderent femei oferă cele mai mici salarii medii: hoteluri și restaurante, comerț, industrie prelucrătoare, fapt ce demonstrează că femeile sunt, în general, mai prost plătite.

Indicele diferenței de salarizare în România, în anul 2005, era de 13%. Domeniile unde acesta

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

are o valoare mai mare sunt: industria (30%), comerțul (23%) și învățământul (15%). În urma analizei s-a constatat faptul că în general femeile obțin salarii mai mici decât ale bărbaților, iar pe de altă parte, există o frecvență mai mare a bărbaților care realizează salarii peste nivelul mediu pe economie. Ponderea femeilor care realizează salarii mai mari decât salariu mediu pe economie este de 33.1% și a bărbaților este de 38, 9%.

Rata de ocupare a femeilor din grupa de vârstă 15-64 ani în România a fost în anul 2005 de 51,5%, valoare inferioară țintei de 60% stabilită prin Strategia Lisabona ca obiectiv european pentru 2010 și sensibil mai mică decât cea înregistrată la bărbați, respectiv de 63,9%. Creșterea ratei de ocupare a femeilor va fi posibilă prin aplicarea unor măsuri care vizează formarea profesională în general, formarea profesională continuă pentru femei, formarea în domenii care țin de promovarea femeilor în posturi de decizie și în viața politică (posturi de decizie, mediile politice, antreprenoriat), precum și prin campanii de sensibilizare a femeilor, în special a celor din mediul rural, în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați.

În general, femeile sunt prezente cu precădere în domeniile de activitate cu nivel scăzut de salarizare, precum sănătate și asistență socială, învățământ, hoteluri și restaurante, poștă și telecomunicații, comerț și agricultură.

Din analiza datelor statistice rezultă că femeile reprezintă o categorie de populație mai vulnerabilă la efectele tranziției, caracterizată printr-o rată crescută a șomajului de lungă durată, prin limitarea accesului la locuri de muncă în general și la locuri de muncă bine plătite în special și prin creșterea participării la economia subterană, care nu asigură accesul la sistemul de securitate socială

2.3. Egalitatea în viața de familie

Concilierea vieții de familie cu cea profesională reprezintă un aspect de mare interes atât pentru femei cât și pentru bărbați. Dificultățile cu care se confruntă femeile, mai ales mamele, în căutarea și păstrarea unui loc de muncă plătit, stereotipurile prin care se perpetuează ideea că doar femeile sunt responsabile de îngrijirea familiei precum și așteptările culturale față de bărbat pentru a fi unicul întreținător de familie sunt aspecte care agravează inegalitatea între femei și bărbați. Deși există o anumită percepție asupra faptului că responsabilitățile familiale trebuie să fie împărțite, punerea în

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

practică întâmpină dificultăți.

Implicarea bărbaților în coordonarea vieții de familie și a vieții profesionale reprezintă o problemă esențială dar și dificilă.

În privința vieții de familie, o primă discriminare era, anterior anului 2007, conținută în Codul familiei, actul normativ care institua reguli fundamentale în acest domeniu, și prin care era stabilită vârsta minimă la care partenerii își pot asuma responsabilitatea constituirii unei familii, care era diferită pentru fete și pentru băieți: fetele se puteau căsători de la 16 ani, iar cu aviz medical și de la 15 ani, în timp ce băieții se puteau căsători de la 18 ani, după ce au obținut toate drepturile civile și politice. Această discriminare conducea la o inegalitate între parteneri în ceea ce privește exercitarea drepturilor în cadrul căsătoriei, precum și la o inegalitate de statut social între parteneri – fetele putând fi puse în situația de a-și întrerupe studiile, pentru a putea face față sarcinilor domestice – și chiar la afectarea prematură a stării de sănătate a respectivelor femei. Codul familiei asigura soților, în principiu, un statut juridic egal, dar în realitate femeile aveau mai multe responsabilități familiale decât bărbații. Sub influența unui model tradițional anacronic, se consideră că este de datoria femeilor să administreze resursele familiei, să îndeplinească treburile gospodărești considerate “ușoare și mărunte” (aprovizionarea, gătitul, spălatul, călcatul, curățenia), să supravegheze și să îngrijească copiii și vârstnicii, toate acestea adăugându-se, în majoritatea cazurilor, la îndeplinirea sarcinilor profesionale la locul de muncă. În schimb, bărbaților le sunt alocate acele lucruri considerate “grele și importante”, cum ar fi lucrările de construcție și zidărie ori reparația și întreținerea instalațiilor, pentru efectuarea cărora, de altfel, sunt chemați lucrători specializați. În consecință, bugetul de timp liber al femeilor este mult mai mic decât cel al bărbaților.

Tradiția acționează uneori și în defavoarea bărbaților. Ei sunt considerați mai puțin capabili să crească și să îngrijească copiii, motiv pentru care, de multe ori, în caz de pronunțare a divorțului, justiția nu le încredințează copiii minori spre creștere și îngrijire.

În prezent există o tendință, din ce în ce mai accentuată, de ocolire a formalizării căsătoriei și de conviețuire a tinerilor în uniuni consensuale. În același timp, se constată o creștere a numărului de familii monoparentale și, în cadrul acestora, a numărului celor în care responsabilitatea gospodăriei și a procurării resurselor revine femeilor.

Au crescut, de asemenea, în proporții îngrijorătoare, rata mortalității materne, numărul de

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

avorturi, mortalitatea infantilă, procentul nou-născuților subponderali. În același timp, s-a înregistrat o alarmantă creștere a ratei mortalității masculine și scăderea duratei medii de viață a bărbaților. Cauzele acestor evoluții sunt multiple: scăderea nivelului de trai și creșterea gradului de insecuritate economică, nivelul scăzut de educație pentru viață, dificultățile de relaționare în cadrul cuplului și de adaptare la situațiile de criză.

Violența este un alt flagel care afectează viața de familie. Ignorată sau nerecunoscută oficial în perioada totalitarismului, violența nu numai că s-a dezvăluit, dar a și luat amploare în prezent, pe fondul scăderii nivelului de trai și al creșterii insecurității economice. Șomajul, alcoolismul, problemele locative, carențele educaționale, constituie tot atâția factori care contribuie la întreținerea și creșterea acestui fenomen la dimensiuni îngrijorătoare, victimele cele mai frecvente ale acestuia fiind femeile și copiii.

2.4. Egalitatea în viața publică și participarea la decizie

Egalitatea în viața socială înseamnă că atât femeile, cât și bărbații au aceleași drepturi, responsabilități și șanse. Participarea echilibrată a femeilor și a bărbaților în organismele de luare a deciziei reprezintă un obiectiv central într-o societate democratică. Ambele sexe trebuie să fie reprezentate la toate nivelurile procesului decizional.

Asigurarea unei reprezentări echilibrate a femeilor și a bărbaților în procesul decizional se poate realiza prin intervenții la nivel legislativ, prin campanii de sensibilizare și informare, prin acțiuni pozitive pentru femei și prin mobilizarea societății civile. Este necesar ca femeile și bărbații să își exercite în mod egal puterea și influența, iar femeile să nu se limiteze doar la pozițiile de subordonare în cadrul procesului decizional.

Exemplu:alegerile generale din 2004 nu au adus schimbări importante în ceea ce privește reprezentarea femeilor în structurile parlamentare și guvernamentale. Din 469 locuri de parlamentari, femeile dețineau 50 de locuri (10.66%). În Camera Deputaților femeile reprezentau 11.2%, iar în Senat 9.5%. Nici o femeie nu era în conducerea celor două camere parlamentare și o singură femeie era președintă de comisie (Comisia de muncă și protecție socială din cadrul Camerei Deputaților).

În structurile administrației publice centrale, femeile sunt repartizate conform aceleiași scheme piramidale: numeroase în posturile subordonate, de execuție sau cu răspundere limitată, și din ce în ce

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

mai puține în posturile înalte de decizie.

Exemplu: în Guvernul constituit după alegerile din 2004, din 15 ministere și 25 de miniștri, 3 ministere au fost încredințate femeilor (12%). La sfârșitul anului 2004, efectivul salariaților din administrația publică era de 159.400 mii persoane, dintre care 59,3% femei (94.500 persoane).

Deși România a făcut progrese în îndeplinirea angajamentelor asumate în domeniul drepturilor omului, acestea nu sunt semnificative în ceea ce privește asigurarea participării egale a femeilor și bărbaților la viața socială, astfel încât, sferile decizionale politice de nivel înalt, structurile de partid sau instituțiile administrației publice, nu sunt accesibile în aceeași măsură femeilor și bărbaților, femeile rămânând cel mai adesea cantonate în activități executive, fără posibilități reale de promovare sau de afirmare în prima linie politică. Participarea disproporționată a femeilor și bărbaților la viața publică și la luarea deciziilor reflectă cel mai bine existența și perpetuarea discriminărilor după criteriul de gen.

Incontestabil, lumea politică și viața partidelor sunt dominate de bărbați, deși drepturile politice egale pentru toți cetățenii, femei și bărbați, sunt legiferate de peste șaiszeci de ani. Puține partide au inclus în statut sau în programe principiul egalității între femei și bărbați, iar cele care au făcut-o, în principal partidele de orientare social-democrată, nu au adoptat și strategii adecvate de aplicare în practică. Nici un partid politic nu are președinte o femeie și sunt puține femei care fac parte din structurile de conducere ale partidelor. Consecința este că doar un număr foarte mic de femei au fost incluse pe listele electorale și un număr și mai mic de femei au fost plasate pe locuri eligibile ale listelor.

Fără a fi spectaculoasă, o oarecare schimbare s-a petrecut în sfera economică, accesul mai larg al femeilor în funcții de conducere ale unităților economice, în special în sectorul privat, reprezentând un început de recunoaștere a capacităților antreprenoriale și manageriale ale acestora.

Instituțiile și autoritățile publice centrale și locale, civile și militare, unitățile economice și sociale, precum și partidele politice, organizațiile patronale și sindicale și alte entități nonprofit, care își desfășoară activitatea în baza unor statute proprii, promovează și susțin participarea echilibrată a femeilor și bărbaților la conducere și la decizie și adoptă măsurile necesare pentru asigurarea participării echilibrate a femeilor și bărbaților la conducere și decizie⁸.

Pentru realizarea în fapt a egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați, instituțiile și autoritățile publice centrale și locale, structurile de dialog social, patronatele și sindicatele, partidele

⁸ Potrivit art. 21 Legea cu privire la egalitatea de șanse între femei și bărbați;

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

politice asigură reprezentarea echitabilă și echilibrată a femeilor și bărbaților la toate nivelurile decizionale.

Toate comisiile și comitetele guvernamentale și parlamentare asigură reprezentarea echitabilă și paritară a femeilor și bărbaților în componența lor.

Partidele politice au obligația să prevadă în statutele și regulamentele interne acțiuni pozitive în favoarea sexului subreprezentat la nivel de decizie, precum și să asigure reprezentarea echilibrată a femeilor și bărbaților în propunerea candidaților la alegerile locale, generale și pentru Parlamentul European.

2.5. Egalitatea de șanse și de tratament în ceea ce privește accesul la educație, la sănătate, la cultură și la informare

Este interzisă orice formă de discriminare bazată pe criteriul de sex în ceea ce privește accesul femeilor și bărbaților la toate nivelurile de instruire și de formare profesională⁹, inclusiv ucenicia la locul de muncă, la perfecționare și, în general, la educația continuă. Instituțiile de învățământ de toate gradele, factorii sociali care se implică în procese instructiv-educative, precum și toți ceilalți furnizori de servicii de formare și de perfecționare, autorizați conform legii, vor include în programele naționale de educație teme și activități referitoare la egalitatea de șanse între femei și bărbați.

Este interzis să se solicite candidatelor, la orice formă de învățământ, să prezinte un test de gravitate și/sau să semneze un angajament că nu vor rămâne însărcinate sau ca nu vor naște pe durata studiilor.

Este interzisă orice formă de discriminare bazată pe criteriul de sex în ceea ce privește accesul femeilor și bărbaților la toate nivelurile de asistență medicală și la programele de prevenire a îmbolnăvirilor și de promovare a sănătății.

Instituțiile publice de cultură, precum și orice alte structuri și formațiuni care promovează actul cultural sub orice formă au obligația să aplice măsurile necesare pentru accesul tuturor persoanelor, fără discriminare bazată pe criteriul de sex, la producțiile culturale.

Publicitatea care prejudiciază după criteriul de sex respectul pentru demnitatea umană, aducând

⁹ Potrivit art. 14 Legea cu privire la egalitatea de șanse între femei și bărbați;

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

atingere imaginii unei persoane în viața publică și/sau particulară, precum și a unor grupuri de persoane este interzisă.

Instituțiile publice, autoritățile publice, precum și organizațiile guvernamentale asigură accesul la informațiile din sferele lor de activitate, în limitele legii, solicitanților, femeii sau bărbatului, fără discriminare. Informațiile distribuite prin mass-media vor respecta egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați și nu vor conține, promova sau provoca nicio formă de discriminare bazată pe criteriul de sex.

2.6. Schimbarea rolurilor tradiționale și depășirea stereotipurilor de gen

În perioada comunistă egalitatea femeilor și bărbaților a fost puternic susținută, cel puțin la nivelul ideologiei oficiale, fiind una dintre ideile importante folosite în procesul de modernizare a societății românești în perioada postbelică. Chiar dacă în practică această egalitate a dus la apariția fenomenelor de supraaglomerare a femeilor – devenite tovarășe de muncă cu bărbații, dar încă responsabile aproape în exclusivitate de treburile casnice, de creșterea și educarea copiilor, de îngrijirea bătrânilor familiei – modelul de la care pornea, al egalității între sexe, era unul modern și progresist. Încercarea de a modela societatea în sensul abolirii prejudecăților legate de superioritatea unui sex era, de altfel contemporană cu evoluția lumii civilizate, în deceniile 6-7, mișcările de emancipare a femeilor impunând în țările cu democrații avansate reconsiderarea rolurilor tradiționale și a percepțiilor despre femei și bărbați în societate și în familie.

Dorința totală de ruptură cu trecutul a făcut ca tranziția postrevoluționară să fi renunțat la acest mit considerat “comunist”, fără a exista vreo altă preocupare pentru afirmarea unui model societal alternativ, bazat pe dezvoltarea și afirmarea persoanelor, indiferent de sexul acestora. După 1989, rolul mijloacelor de informare în masă a devenit esențial în formarea imaginii asupra realităților sociale și în popularizarea unor modele contemporane, dar mass-media românească este încă departe de a promova mesaje pozitive în privința parteneriatului de gen și a participării sociale a femeilor. Atât în presa scrisă, cât și în cea audio-vizuală, se continuă și uneori se amplifică utilizarea unor clișee discriminatorii, acestea contribuind la perpetuarea în conștiința publică a unor modele deformate de reprezentare a femeilor și bărbaților.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

Societatea românească a fost invadată după 1989 de produse și imagini care transmit și consolidează cu preponderență anumite modele de feminitate la care societățile occidentale au renunțat în ultimele decenii: femeia ca obiect sexual, ca ființă frivolă, preocupată doar de aspectul său estetic, femeia ca ființă frumoasă, dar proastă sau, în alt registru, este cultivată imaginea mamei iresponsabile care își ucide, maltratează sau abandonează copilul/copiii.

Violența împotriva femeilor, precum și fenomenul în extindere al prostituției și sclaviei sexuale, inclusiv a celei juvenile, au devenit suportul mediatic al știrilor de senzație. Deși populația activă feminină constituie aproape jumătate din totalul populației active, imaginea femeilor ca profesioniste nu este regăsită în modelele ce domină spațiul public actual, decât, cel mult, în acel sens al cuvântului “profesionistă” pentru care la ora actuală se cere legalizarea. Violența de gen constituie o încălcare a drepturilor fundamentale ale omului. În același timp constituie o manifestare a relațiilor tradiționale de putere dintre femei și bărbați, care au condus la dominarea și discriminarea femeilor și au împiedicat dezvoltarea și participarea femeilor în societate.

Violența de gen este vizibilă la nivelul tuturor claselor sociale și este îndreptată către toate femeile, indiferent de vârstă sau condiție socială. Imaginea bărbaților este și ea afectată, deși nu în aceeași măsură ca și cea a femeilor, de prejudecățile unor modele nepotrivite. Bărbatul-macho, viril, grosolan și sexist, dar și bărbatul obligat să aibă succes social, responsabil de întreținerea familiei, dar dependent de îngrijirea femeii și incapabil să se descurce în condiții de separare sau văduvie, nepregătit pentru a crește copii singuri, sunt imagini care, ca și în cazul femeilor, deformează percepția tinerilor asupra rolurilor ce le revin în societate și în familie și creează așteptări de conformare din partea societății și frustrări pentru cei care sunt obligați să suporte efectele lor nedorite.

Hărțuirea sexuală continuă să fie o problemă majoră a societății românești. Este necesar să se acorde o mai mare atenție acestui tip de violență, iar prevederile legislative și sancțiunile trebuie să aibă un mai mare impact. În lipsa unui model contemporan care să direcționeze comportamentele sociale și relaționarea între femei și bărbați în public sau în viața privată, societatea românească pare a se orienta în prezent către modelele tradițional-patriarhale, al căror principal defect este conservatorismul, care le face incapabile să normeze realități mult diferite de cele care le-au inspirat și le face indezirabile ca opțiuni de viitor.

Presiunea modelului cultural nu este doar o noțiune abstractă și nu se referă doar la femei.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

Statisticile au arătat că în România bărbații au suportat mult mai greu perioada tranziției. Ei s-au adaptat mai greu situației de a fi șomeri, resimțită ca o pierdere a sensului existenței lor și au căzut în alcoolism și violență în procente incomparabil mai mari decât femeile aflate în aceeași situație.

Reducerea speranței medii de viață pentru bărbați în această perioadă este un indicator al efectelor alarmante al cumulărilor factorilor sociali cu presiunile psihologice ale modelelor culturale neadaptate la realitatea contemporană românească.

Deși în urma liberalizării societății românești postrevoluționare ar fi fost de presupus că modelele occidentale în privința relațiilor dintre femei și bărbați vor influența societatea românească, aceasta este departe de construirea unui model partenerial în familie și societate, bazat pe respect și recunoașterea valorii fiecăruia, în care diferențele dintre sexe să nu fie privite și transformate în deficiențe care să împiedice afirmarea și dezvoltarea liberă a fiecărui om, indiferent de sexul său. Un prim pas în direcția unei evoluții spre modernitate ar fi definirea și popularizarea modelului cultural pe care societatea românească vrea să îl adopte în relațiile dintre femei și bărbați, întrucât standardele culturale naționale nu pot face abstracție de evoluțiile înregistrate în acest sens în spațiul comunitar, în care România vrea să se integreze.

Oportunitățile egale pentru femei și bărbați pot fi susținute prin prevenire și eliminarea discriminării sexuale, a hărțuirii la locul de muncă, a violenței domestice și sociale împotriva femeilor, precum și a traficului și exploatării sexuale.

2.7. Hărțuirea și hărțuirea sexuală – forme de discriminare bazată pe sex

Legea cu privire la egalitatea de șanse între femei și bărbați definește noțiunile de hărțuire și de hărțuire sexuală. Prin hărțuire se înțelege situația în care se manifestă un comportament nedorit, legat de sexul persoanei, având ca obiect sau ca efect lezarea demnității persoanei în cauza și crearea unui mediu de intimidare, ostil, degradant, umilitor sau jignitor; prin hărțuire sexuală se înțelege situația în care se manifestă un comportament nedorit cu conotație sexuală, exprimat fizic, verbal sau non-verbal, având ca obiect sau ca efect lezarea demnității unei persoane și, în special, crearea unui mediu de intimidare, ostil, degradant, umilitor sau jignitor.

Hărțuirea sexuală este un comportament nedorit, de natură sexuală, care afectează demnitatea

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

femeilor sau bărbaților. Acest comportament nedorit poate fi de natură fizică, verbală sau non-verbală: cererea unor favoruri sexuale, formularea unor observații indecente, comiterea unor gesturi, acțiuni și presiuni supărătoare pentru persoana cărora se adresează. Hărțuirea sexuală apare, cel mai adesea, la locul de muncă și este considerată uneori ca fiind un comportament normal, din cauza perpetuării unor stereotipuri sexuale tradiționale.

Potrivit legii, pentru ca un anumit comportament să fie calificat drept hărțuire sexuală, trebuie să îndeplinească mai multe condiții cumulative:

- să fie în legătură cu sexul;
- să fie refuzat de persoana vizată;
- să reprezinte motivația pentru o decizie care afectează persoana hărțuită.

Ce obligații are angajatorul privind prevenirea hărțuirii și a hărțuirii sexuale la locul de muncă ?

Legea nr. 340/2006 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați prevede și câteva obligații pentru angajator, în vederea prevenirii și eliminării oricărui comportament, definite drept hărțuire și hărțuire sexuală:

- să prevadă în regulamentele de ordine interioară ale unităților sancțiuni disciplinare, în condițiile prevăzute de lege, pentru angajații care încalcă demnitatea personală a altor angajați, comițând acțiuni de discriminare;
- să asigure informarea tuturor angajaților cu privire la interzicerea hărțuirii sexuale la locul de muncă;
- să aplice imediat după sesizarea sancțiunilor disciplinare împotriva oricărei manifestări de hărțuire la locul de muncă.

2.8. Sancționarea discriminărilor sau a încălcării principiului egalității de șanse

Persoana care prezintă elementele de fapt ce conduc la prezumția existenței unei discriminări directe sau indirecte bazate pe criteriul de sex, în alte domenii decât cel al muncii, are dreptul să se adreseze instituției competente sau să introducă cerere către instanța judecătorească competentă, potrivit dreptului comun, și să solicite despăgubiri materiale și/sau morale, precum și/sau înlăturarea consecințelor faptelor discriminatorii de la persoana care le-a săvârșit.

Cererile persoanelor care se consideră discriminate pe baza criteriului de sex, adresate

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

instanțelor judecătorești competente, sunt scutite de taxa de timbru.

Orice sesizare sau reclamație a faptelor de discriminare pe criteriul de sex poate fi formulată și după încetarea relațiilor în cadrul cărora se susține că a apărut discriminarea, în termenul și în condițiile prevăzute de reglementările legale în materie.

Instanța judecătorească competentă sesizată cu un litigiu în acest domeniu, poate, din oficiu, să dispună ca persoanele responsabile să pună capăt situației discriminatorii într-un termen pe care îl stabilește.

Instanța judecătorească competentă potrivit legii va dispune ca persoana vinovată să plătească despăgubiri persoanei discriminate după criteriul de sex, într-un quantum ce reflectă în mod corespunzător prejudiciul pe care aceasta l-a suferit.

Valoarea despăgubirilor va fi stabilită de către instanță.

Angajatorul care reintegrează în unitate sau la locul de muncă o persoană, pe baza unei sentințe judecătorești rămase definitive este obligat să plătească remunerația pierdută datorită modificării unilaterale a relațiilor sau a condițiilor de muncă, precum și toate sarcinile de plată către bugetul de stat și către bugetul asigurărilor sociale de stat, ce le revin atât angajatorului, cât și angajatului. Dacă nu este posibilă reintegrarea în unitate sau la locul de muncă a unei persoane pentru care instanța judecătorească a decis că i s-au modificat unilateral și nejustificat, de către angajator, relațiile sau condițiile de muncă, angajatorul va plăti angajatului o despăgubire egală cu prejudiciul real suferit de angajat.

Sarcina probei revine persoanei împotriva căreia s-a formulat sesizarea/reclamația sau, după caz, cererea de chemare în judecată, pentru fapte care permit a se prezuma existența unei discriminări directe sau indirecte, care trebuie să dovedească neîncălcarea principiului egalității de tratament între femei și bărbați.

Sindicatele sau organizațiile neguvernamentale care urmăresc protecția drepturilor omului, precum și alte persoane juridice care au un interes legitim în respectarea principiului egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați pot, la cererea persoanei discriminate, reprezenta/asista în cadrul procedurilor administrative aceste persoane.

Încălcarea prevederilor prezentei legi atrage răspunderea disciplinară, materială, civilă, contravențională sau penală, după caz, a persoanelor vinovate.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

2.9. Exemplu practic de evitare a discriminărilor de gen în inițierea și implementarea unui proiect

Mic ghid orientativ pentru analiza de gen

Ce întrebări trebuie să pui?

- Care este grupul țintă (direct și indirect) al proiectului propus?
- Cine va beneficia în urma proiectului?
- Cine va avea de pierdut în urma proiectului?
- Cum vor fi femeile implicate în elaborarea și implementare?
- Desfășurarea proiectului pune în vreun fel în discuție diviziunea de gen a muncii existente, sarcinile, responsabilitățile și oportunitățile?
- Care este impactul pe termen lung în ceea ce privește creșterea capacității femeilor de a se implica?

Ce trebuie să faceți

- Să aveți o înțelegere asupra relațiilor de gen, a diviziunii muncii între femei și bărbați (cine ce muncă prestează), precum și cine are acces și control asupra resurselor.
- Să folosiți procesele participatorii și să includeți un număr cât mai mare de femei și bărbați care fac parte dintre actorii cu impact social de la nivel guvernamental și din societatea civilă, inclusiv organizații de femei și experți în egalitatea de gen. Să identificați barierele în calea participării femeilor (sociale, economice, juridice, politice, culturale, etc.).
- Să aveți o înțelegere a nevoilor practice și a intereselor strategice ale femeilor și să identificați oportunitățile de a le susține pe amândouă.
- Să luați în considerare impactul diferit al inițiativei asupra bărbaților și femeilor.

Aspecte de gen care trebuie luate în considerație

- definirea problemei și a grupului țintă astfel încât experiențele diferite ale femeilor și bărbaților să fie luate în considerație;
- proiectul nu trebuie să întărească stereotipurile de gen și discriminările de gen;
- trebuie luat în considerație impactul atât asupra femeilor, cât și asupra bărbaților;
- femeile și bărbații trebuie implicați, în egală măsură în identificarea temei: Ce cred organizațiile pentru femei sau experții de gen în legătură cu problema? Care este nivelul de participare al femeilor și bărbaților la procesul de identificare a problemei?
- vârsta, statutul social și alți factori ce modifică experiențele diferite ale femeilor și bărbaților (de ex. sarcina,

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

responsabilitățile parentale);

- *factorii culturali, economici, politici, juridici, socio-economici care influențează egalitatea de gen în cadrul proiectului.*

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

CAP. III – EGALITATEA DE ȘANSE ÎN DOMENIUL DREPTULUI MUNCII

3.1. Generalități

Discriminarea, ca formă de marginalizare de orice fel și în orice situație este, din păcate, un fenomen încă prezent în societatea democratică, fiind atât de obișnuit încât e considerat normal de către foarte mulți români. Un interes special este acordat discriminării la locul de muncă a femeilor, minorităților sexuale și persoanelor cu handicap.

În ceea ce privește discriminarea femeilor, în toate țările lumii (în special cele ale lumii a treia) acestea sunt, în general, implicate în activități profesionale mai puțin calificate și, deci, mai slab remunerate. În cercetările de specialitate se deosebesc două forme principale de discriminare a femeii în domeniul muncii:

- discriminare la salarizare, când pentru prestarea unei munci similare din punct de vedere cantitativ și calitativ, femeile primesc o remunerare diferențiată
- segregarea profesională, când femeile au un acces mai limitat la anumite profesii (de regulă, mai prestigioase și mai bine plătite).

Motivele principale ale discriminării femeilor sunt:

- atitudinile preconcepute ale ofertantului locului de muncă față de angajarea femeilor pe care le consideră forță de muncă inferioară.
- preferința angajatorului, care este, de regulă, bărbat, pentru lucrători de sex masculin din considerente de socializare sau solidaritate bărbătească, dorind să lucreze mai mult cu un colectiv de bărbați, decât cu un grup de femei sau crezând că un conducător bărbat este mai eficient;
- previziunile angajatorului referitoare la productivitatea probabilă a candidatului femeie, întrucât prestația acesteia poate fi întreruptă de căsătorie, nașterea și îngrijirea copiilor. De aceea ofertantul acordă prioritate unui solicitant de sex masculin sau, în cazul când angajează totuși o femeie, aceasta este plătită mai puțin.

Persoanele cu handicap, una dintre cele mai discriminate categorii sociale pe piața muncii. Dacă în majoritatea țărilor Uniunii Europene persoanele cu handicap dispun de anumite facilități atât în

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

societate cât și la locul de muncă, în țara noastră rar se întâmpla acest lucru, pentru ca de obicei persoanele care au un anumit handicap nu au un loc de muncă.

Articolul 50 din Constituția României prevede: „Persoanele cu handicap se bucură de protecție specială. Statul asigură realizarea unei politici naționale de egalitate a șanselor, de prevenire și de tratament ale handicapului, în vederea participării efective a persoanelor cu handicap în viața comunității, respectând drepturile și îndatoririle ce revin părinților și tutorilor.”

Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Handicap (ANPH) a elaborat Strategia Națională 2006-2013 privind protecția, integrarea și incluziunea socială a persoanelor cu handicap din România. Scopul acestei strategii este asigurarea exercitării totale a drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor cu handicap în vederea creșterii calității vieții acestora. Strategia propune ca modalități de creștere a gradului de ocupare a forței de muncă în rândul persoanelor cu handicap, următoarele căi de acțiune:

- asigurarea pregătirii școlare a persoanei cu handicap, indiferent de locul în care aceasta se afla, inclusiv prin profesori itineranți;
- accentuarea importanței evaluării abilităților și, mai ales, a abilităților socio-profesionale;
- realizarea, diversificarea și susținerea financiară a programelor privind reabilitarea profesională a persoanelor cu handicap;
- asigurarea pregătirii pentru ocupații necesare în domeniul handicapului și pentru introducerea de noi ocupații în Clasificarea Ocupațiilor din România.

Angajatorii se pot implica în crearea de condiții speciale pentru persoanele cu handicap prin:

- proiectarea și adaptarea locurilor de muncă în așa fel încât acestea să devină accesibile persoanelor cu handicap;
- susținerea logistică și financiară a angajatorilor în vederea realizării amenajărilor/adaptărilor în funcție de nevoile individuale ale persoanei cu handicap angajate;
- stabilirea unei comunicări permanente între Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, ANPH și organizațiile neguvernamentale;
- susținerea unei piețe de desfacere pentru produsul muncii persoanei cu handicap.

În baza legilor Uniunii Europene este ilegală discriminarea unei persoane pe bază de:

- Origine rasială și etnică

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

- Religie și convingeri
- Dizabilitate
- Orientare sexuală
- Vârstă

Aceste cinci tipuri de discriminare, împreună cu discriminarea pe bază de sex, sunt incluse în Tratatul de la Amsterdam al Uniunii Europene ca domenii în care UE poate acționa pentru prevenirea discriminării.

3.2. Drepturile salariatului. Dreptul la egalitate de șanse și de tratament

Conform art. 5 din Codul muncii, în cadrul relațiilor de muncă funcționează principiul egalității de tratament față de toți salariații și angajatorii. Este interzisă orice discriminare directă sau indirectă față de un salariat, bazată pe criteriile de:

- sex
- orientare sexuală
- caracteristici genetice
- vârstă
- apartenența națională
- rasă
- culoare
- etnie
- religie
- opțiune politică
- origine socială
- handicap
- situație sau responsabilitate familială
- apartenența ori activitate sindicală.

Codul muncii distinge între discriminarea directă și cea indirectă:

A) Constituie discriminare directă actele și faptele de excludere, deosebire, restricție sau preferință,

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

întemeiate pe unul sau mai multe dintre criteriile prevăzute mai sus, care au ca scop sau ca efect neacordarea, restrângerea ori înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării drepturilor prevăzute în legislația muncii.

B) Constituie discriminare indirectă actele și faptele întemeiate în mod aparent pe alte criterii decât cele mai sus menționate, dar care produc efectele unei discriminări directe (spre exemplu, apreciem noi, atunci când discriminarea ascunde de fapt acte de hărțuire sexuală sau hărțuire morală). Sunt considerate discriminări sexuale atât hărțuirea cât și hărțuirea sexuală a unei persoane de către o altă persoană la locul de muncă sau în alt loc în care aceasta își desfășoară activitatea.

În prezent, în legislația noastră sunt garantate egalitatea între cetățeni, excluderea privilegiilor și discriminării în exercitarea dreptului la muncă, a dreptului la libera alegere a ocupației, a dreptului la condiții de muncă echitabile și satisfăcătoare, la protecția împotriva șomajului, la un salariu egal pentru muncă egală, la o remunerație echitabilă și satisfăcătoare, și prin prevederile O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare.

Concluzie rezultată din coroborare: Prevederile cu caracter general ale art. 5 din Codul muncii vor fi interpretate prin coroborare cu dispozițiile O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare.

Îi este interzis angajatorului să dezavantajeze persoanele de un anumit sex, în legătură cu relațiile de muncă referitoare la:

- încheierea, suspendarea modificarea și/sau încetarea raportului juridic de muncă ori de serviciu;
- stabilirea sau modificarea atribuțiilor din fișa postului;
- stabilirea remunerației;
- beneficii, altele decât cele de natură salarială și măsuri de protecție și asigurări sociale;
- informare și consiliere profesională, programe de inițiere, calificare, perfecționare, specializare și recalificare profesională;
- evaluarea performanțelor profesionale individuale;
- promovarea profesională;
- aplicarea măsurilor disciplinare;
- dreptul la aderare la sindicat și accesul la facilitățile acordate de acesta;
- orice alte condiții de prestare a muncii.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

Potrivit Codului muncii republicat, concedierea salariaților este interzisă pe criteriile de sex, orientare sexuală, vârstă, apartenență națională, rasă, culoare, etnice, religie, opțiune politică, origine socială, handicap, situație sau responsabilitate familială, apartenență ori activitate sindicală. Este instituită astfel o condiție de fond negativă, exterioară manifestării de voință a angajatorului în sensul concedierii, *ad validitatem* ce corespunde obligației acestuia de a se abține de la întemeierea disimulată sau nu a concedierii salariatului pe criterii ce încalcă principiul discriminării consacrat de prevederile Codului muncii.

Soluția conform căreia în sarcina angajatorului există obligația de acoperire a prejudiciului suferit de salariatul său ca urmare a actului nelegal, rezultă și din dispozițiile legii, această soluție fiind legată de situația în care instanța dispune reintegrarea.

Potrivit Legii cu privire la egalitatea de șanse, prin egalitate de șanse și de tratament între femei și bărbați în relațiile de muncă se înțelege accesul nediscriminatoriu la:

- a) alegerea ori exercitarea liberă a unei profesii sau activități;
- b) angajare în toate posturile sau locurile de muncă vacante și la toate nivelurile ierarhiei profesionale;
- c) venituri egale pentru muncă de valoare egală;
- d) informare și consiliere profesională, programe de inițiere, calificare, perfecționare, specializare și recalificare profesională, inclusiv ucenicia;
- e) promovarea la orice nivel ierarhic și profesional;
- f) condiții de încadrare în muncă și de muncă ce respectă normele de sănătate și securitate în muncă, conform prevederilor legislației în vigoare, inclusiv condițiile de concediere;
- g) beneficii, altele decât cele de natură salarială, precum și la sistemele publice și private de securitate socială;
- h) organizații patronale, sindicale și organisme profesionale, precum și la beneficiile acordate de acestea;
- i) prestații și servicii sociale, acordate în conformitate cu legislația în vigoare.

Pentru prevenirea și eliminarea oricărui comportamente, definite drept discriminare bazată pe criteriul de sex, angajatorul are următoarele obligații¹⁰:

- a) să asigure egalitatea de șanse și de tratament între angajați, femei și bărbați, în cadrul relațiilor de

¹⁰ Conform art. 8 al Legii cu privire la egalitatea de șanse între femei și bărbați;

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

muncă de orice fel, inclusiv prin introducerea de dispoziții pentru interzicerea discriminărilor bazate pe criteriul de sex în regulamentele de organizare și funcționare și în regulamentele interne ale unităților;

b) să prevadă în regulamentele interne ale unităților sancțiuni disciplinare, în condițiile prevăzute de lege, pentru angajații care încalcă demnitatea personală a altor angajați, prin crearea de medii degradante, de intimidare, de ostilitate, de umilire sau ofensatoare, prin acțiuni de discriminare;

c) să îi informeze permanent pe angajați, inclusiv prin afișare în locuri vizibile, asupra drepturilor pe care aceștia le au în ceea ce privește respectarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați în relațiile de muncă;

d) să informeze imediat după ce a fost sesizat autoritățile publice abilitate cu aplicarea și controlul respectării legislației.

Este interzisă discriminarea prin utilizarea de către angajator a unor practici care dezavantajează persoanele de un anumit sex, în legătură cu relațiile de muncă, referitoare la¹¹:

- a) anunțarea, organizarea concursurilor sau examenelor și selecția candidaților pentru ocuparea posturilor vacante din sectorul public sau privat;
- b) încheierea, suspendarea, modificarea și/sau încetarea raportului juridic de muncă ori de serviciu;
- c) stabilirea sau modificarea atribuțiilor din fișa postului;
- d) stabilirea remunerației;
- e) beneficii, altele decât cele de natură salarială, precum și la securitate socială;
- f) informare și consiliere profesională, programe de inițiere, calificare, perfecționare, specializare și recalificare profesională;
- g) evaluarea performanțelor profesionale individuale;
- h) promovarea profesională;
- i) aplicarea măsurilor disciplinare;
- j) dreptul la aderare la sindicat și accesul la facilitățile acordate de acesta;
- k) orice alte condiții de prestare a muncii, potrivit legislației în vigoare.

O problemă foarte importantă privitoare la egalitatea de șanse la locul de muncă este ce a

¹¹ Potrivit art. 9 al Legii cu privire la egalitatea de șanse între femei și bărbați;

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

maternității. Maternitatea nu poate constitui un motiv de discriminare¹². Orice tratament mai puțin favorabil aplicat unei femei legat de sarcină sau de concediul de maternitate constituie discriminare. De asemenea, orice tratament mai puțin favorabil aplicat unei femei sau unui bărbat, privind concediul pentru creșterea copiilor sau concediul paternal, constituie discriminare.

Este interzis să i se solicite unei candidate, în vederea angajării, să prezinte un test de graviditate și/sau să semneze un angajament că nu va rămâne însărcinată sau că nu va naște pe durata de valabilitate a contractului individual de muncă.

La încetarea concediului de maternitate, a concediului pentru creșterea copiilor în vârstă de până la 2 ani, respectiv 3 ani în cazul copilului cu dizabilități sau a concediului paternal, salariații/salariații au dreptul de a se întoarce la ultimul loc de muncă ori la un loc de muncă echivalent, având condiții de muncă echivalente, și, de asemenea, de a beneficia de orice îmbunătățire a condițiilor de muncă la care ar fi avut dreptul în timpul absenței.

Angajații au dreptul ca, în cazul în care se consideră discriminați pe baza criteriului de sex, să formuleze sesizări/reclamații către angajator sau împotriva lui, dacă acesta este direct implicat, și să solicite sprijinul organizației sindicale sau al reprezentanților salariaților din unitate pentru rezolvarea situației la locul de muncă.

În cazul în care aceasta sesizare/reclamație nu a fost rezolvată la nivelul angajatorului prin mediere, persoana angajată care prezintă elemente de fapt ce conduc la prezumția existenței unei discriminări directe sau indirecte bazate pe criteriul de sex în domeniul muncii are dreptul atât să sesizeze instituția competentă, cât și să introducă cerere către instanța judecătorească competentă în a cărei circumscripție teritorială își are domiciliul ori reședința, respectiv secția/completul pentru conflicte de muncă și drepturi de asigurări sociale din cadrul tribunalului sau, după caz, instanța de contencios administrativ, dar nu mai târziu de 3 ani de la data săvârșirii faptei.

¹² Potrivit art. 10 al Legii cu privire la egalitatea de șanse între femei și bărbați;

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

CAP. IV – EGALITATEA DE ȘANSE INDIFERENT DE VÂRSTĂ, RELIGIE, ETNIE, ORIENTARE SEXUALĂ SAU HANDICAP

4.1. Discriminarea după dizabilități sau handicap

Dizabilitatea(disability) – termenul general pentru pierderile sau devierile semnificative ale funcțiilor sau structurilor organismului, dificultățile individului în executarea de activități și problemele întâmpinate prin implicarea în situații de viață, conform Clasificării Internaționale a Funcționării Dizabilității și Sănătății.

Ca și cetățeni cu drepturi depline, persoanele cu handicap au drepturi egale și au dreptul la demnitate, egalitate de tratament, de viață independentă și de participarea deplină în societate. Activarea persoanelor cu handicap de a beneficia de aceste drepturi este principalul scop al UE de strategie pe termen lung pentru includerea lor activă. Până în 2010, Comisia Europeană dorește să vadă îmbunătățiri în perspectivele de ocupare a forței de muncă, accesibilitatea și de viață independentă.

Persoane cu handicap sunt implicate în proces, pe baza principiului european: "Nimic despre persoane cu handicap fără persoane cu handicap". UE promovează incluziunea activă și participarea deplină a persoanelor cu handicap în societate, în acord cu abordarea europeană a drepturilor omului referitoare la problemele de handicap.

În vederea garantării conformării cu principiul egalității de tratament în legătură cu persoanele cu dizabilități, art. 5 din Directiva Consiliului privind relațiile de muncă 2000/78/CE prevede ca, în cazurile particulare în care e impune, angajatorii trebuie să ia măsurile necesare pentru a permite unei persoane cu dizabilități să aibă acces, să participe sau să promoveze la locul de muncă sau să beneficieze de instruire, cu excepția cazului în care astfel de măsuri ar presupune un efort disproporționat din partea angajatorului. Acest efort nu va fi disproporționat când este suficient acoperit de măsurile existente în cadrul politicilor privind dizabilitatea ale statului în cauză.

Aceasta presupune că, ori de câte ori este nevoie, trebuie luate măsuri adecvate pentru persoanele cu dizabilități tocmai pentru garantarea egalității de tratament cu excepția situației în care se poate demonstra că o astfel de acomodare ar reprezenta o dificultate nefiresc de mare pentru cealaltă parte. Un exemplu în acest sens poate fi adaptarea orelor de lucru pentru persoanele cu

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

dizabilități.

Conform statisticii Autorității Naționale pentru Persoanele cu Handicap, în 2006, în România, numărul persoanelor cu handicap era 468.607 (55.572 copii și 413.035 adulți). Dintre aceștia 17.540 persoane se află în instituții (329 copii și 17.211 adulți), iar 451.067 sunt în îngrijirea familiei și/sau trăiesc independent. Din punct de vedere al repartiției pe sexe, aproximativ 53% din totalul persoanelor cu handicap din România sunt femei, iar dintre acestea 242.006 sunt femei cu handicap neinstituționalizate, iar restul de 8.825 sunt femei cu handicap instituționalizate. Ponderea persoanelor cu handicap în populația României este de 2,16%. Scăderea masivă a numărului locurilor de muncă salariate după 1990, a afectat în primul rând persoanele cu handicap, locurile de muncă protejate ajungând să dispară aproape în totalitate. Cadrul legislativ existent pune accent mai mult pe stimularea angajării persoanelor cu handicap și mai puțin pe crearea unor structuri productive protejate, care să ofere persoanelor cu handicap șansa de a-și spori bunăstarea prin muncă și nu de a rămâne beneficiarii pasivi ai politicilor și sistemului de asistență socială. Personalul din cadrul sistemului de protecție a persoanelor cu handicap este insuficient din punct de vedere numeric și în general fără calificare profesională specifică.

Accesul la educație, asistență medicală, încadrarea în muncă, transportul public, condițiile de locuit și de mișcare în mediul fizic reprezintă domenii deloc sau insuficient rezolvate de autoritățile publice locale. Marea majoritate a persoanelor cu handicap nu beneficiază de nici un fel de servicii sociale. Deși situația persoanelor cu handicap s-a ameliorat după anul 2000, există încă probleme generate, pe de o parte, de limitele resurselor financiare și umane disponibile, dar și de dificultatea construirii unui sistem curent și integrat de suport al acestei categorii.

Principalele probleme cu care se confruntă persoanele cu handicap sunt:

- accesul scăzut la servicii sociale specializate;
- accesul scăzut pe piața muncii;
- accesul scăzut la orice formă de educație, datorat inexistenței unui sistem de educație timpurie pentru copilul cu handicap, a mentalităților învechite a profesorilor precum și a lipsei accesibilizărilor mediului fizic și informațional în sistemul de învățământ;
- accesul persoanelor cu handicap locomotor în mijloacele de transport în comun;
- accesul persoanelor cu handicap locomotor din România la activități sportive, culturale și de petrecere

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

a timpului liber.

4.2. Discriminarea după orientarea sexuală

Deși din punct de vedere juridic, situația actuală poate fi considerată stabilă în România, discriminarea lesbienelor, homosexualilor, bisexualilor și a persoanelor trans-gender este o realitate prezentă în domenii precum serviciile publice, relațiile de muncă, comportamentul și practicile angajaților Poliției Române, sistemul penitenciar, reflectarea în mass media, chiar și în relațiile de familie. De asemenea, există prejudecăți și stereotipuri privind persoanele trans-gender din România, acestea fiind considerate de majoritatea românilor anormale. Barometrul de opinie publică din noiembrie 2000 al Fundației pentru o Societate Deschisă arăta că un procent de 86% dintre cei intervievați nu ar dori să aibă homosexuali drept vecini, în timp ce un barometru similar din luna iunie 2002 arata că aproximativ 59% dintre români nu consideră persoanele trans-gender ca fiind normale. Studiul Institutului de Politici Publice “Intoleranță, discriminare și autoritarism în opinia publică”, publicat în 2003, indica cu claritate faptul că minoritățile sexuale ocupă primul loc între grupurile minoritare cel mai puternic respinse. Astfel, 40% dintre respondenți nu ar fi de acord ca în România să trăiască homosexuali sau lesbiene, iar 93% nu ar accepta să lucreze cu un homosexual sau o lesbiană. Discriminarea după orientarea sexuală are la bază următoarele fenomene:

- intoleranța față de persoanele cu altă orientare sexuală (lesbiene, homosexuali, bisexuali) decât cea convențională;
- dificultățile întâmpinate în auto-acceptarea identității sexuale, ce au ca efect lipsa vizibilității personale și sociale a persoanelor trans-gender;
- excluziunea socială a persoanelor cu altă orientare sexuală, în special a persoanelor trans-gender;
- violența împotriva membrilor comunității trans-gender din România și atitudinea intolerantă față de aceștia;
- prezența în mass media a stereotipurilor și prejudecăților referitoare la comunitatea trans-gender din România.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

4.3. Discriminarea după vârstă

În prezent, în România, din cele aproape 22 milioane de locuitori, aproximativ 11 milioane sunt adulți, 5 milioane sunt tineri și copii și 6 milioane sunt vârstnici. Consecințele acestor tendințe au dus la înregistrarea unei presiuni a populației vârstnice asupra populației adulte, potențial active, și implicit asupra sistemului de protecție socială (ocupare, sănătate, asistență socială, asigurări sociale etc.).

În condițiile în care peste 50 de ani, pensionarii vor reprezenta mai mult de jumătate din populație, România va trebui să reformeze sistemul medical, sistemul de educație, sistemul de asistență socială și pe cel de asigurări sociale, având în vedere faptul că oamenii de vârste diferite au nevoi diferite, că ei reprezintă o resursă valoroasă pentru societate la orice vârstă și că trebuie încurajați să aibă o viață activă.

Conform analizei Institutului Național de Statistică, efectuată în anul 2006, rata de activitate a femeilor între 55-64 de ani este de 33,5%, comparativ cu cea a bărbaților de 48,4%. Aceeași statistică relevă faptul că nivelul de ocupare al femeilor între 55-64 de ani este de 33%, în timp ce al bărbaților este de 46,7%. Principalele probleme ale persoanelor vârstnice în România se datorează:

- dificultăților de percepere de către societate a persoanelor vârstnice ca reprezentând o importantă resursă culturală și profesională;
- slabei conștientizări de către societate a importanței îmbătrânirii active ca element de bază în asigurarea egalității de șanse pe parcursul întregii vieți;
- accesului redus al femeilor de peste 55 de ani pe piața muncii.

O altă categorie de vârstă discriminată în România sunt tinerii. Conform "Diagnozei 2005 - Situația tineretului și așteptările sale", totalul populației tinere, cu vârsta cuprinsă între 15-29 de ani, reprezintă 23,7% din populația țării, din care 51,1% este populație masculină și 48,9% feminină, iar repartitia pe medii de rezidență este: 58,9% în mediul urban și 41,1% în mediul rural. În 2005, 43% din tinerii chestionați considerau că vor trăi mai bine, cei mai mulți tineri erau nemulțumiți de nivelul veniturilor (76%), de condițiile existente pentru ca un tânăr să se poată realiza (65%), de viața politică (65%) și de piața forței de muncă (63%). Aproximativ jumătate dintre tinerii din România apreciau că se află în următoarele situații: se descurcă greu cu banii (58%), nu găsesc condiții favorabile să se realizeze în țară (48%), iar o treime dintre aceștia afirmă că nu găsesc un loc de muncă (33%). Situația locativă a tinerilor se prezenta astfel: 73,3% dintre aceștia locuiau cu părinții și/sau alte rude,

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

17,4% locuiau cu familia proprie (partenerul de viață și copiii), 3,5% locuiau cu familia de bază (părinții și/sau socrii) și familia proprie, 3,3% locuiau singuri, iar 2,4% locuiau cu prietenii sau în cămin.

În anul 2005 exista o tendință de intensificare a activității economice în rândul tinerilor, ponderea celor angajați cu carte de muncă cu normă întreagă fiind de 73%, a celor cu contract de colaborare fiind de 12%, iar activitatea economică suplimentară a elevilor și studenților de 20%. În același timp, ponderea patronilor tineri și a celor cu ocupații intelectuale s-a dublat în 2005 față de 2004. Dacă aproximativ jumătate dintre tineri s-au gândit să inițieze o afacere, doar 10% au încercat să-și pună ideea în practică, dintre care doar 4,5% au reușit. În 2005, s-a înregistrat un fenomen de descreștere procentuală a persoanelor tinere afectate sau slab integrate economic: șomeri, persoane casnice și fără ocupație, cei care muncesc "la negru" (18% dintre tineri) sau ocazional (19% dintre tineri). Ponderea tinerilor care doreau să participe la viața politică era de 10% iar a celor care doreau să activeze într-o organizație de tineret se ridica la 25%.

Procentul tinerilor care fac parte efectiv din asociații sau organizații sociale, economice, politice sau de altă natură a fost de aproximativ 9%. Principalele probleme ale tinerilor din România sunt:

- accesul slab la o locuință;
- slaba reprezentare în procesul de luare a deciziilor;
- insuficienta promovare și finanțare a măsurilor de încurajare a inițiativelor economice pentru tineri.

Strategia națională pentru egalitate de șanse în perioada 2014 - 2017 vizează mai multe domenii de intervenție, fiind prevăzute analize și campanii de informare inclusiv în rândul elevilor și al profesorilor, privind respectarea dreptului la nediscriminare.

Analize și campanii privind egalitatea de șanse în rândul elevilor, prevăzute în viitoarea strategie: Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice (MMFPSPV) a finalizat viitoarea Strategie națională în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați, proiectul de Hotărâre fiind supus dezbaterii publice.

"În cadrul acestui document strategic, educația a fost apreciată ca fiind unul dintre domeniile prioritare de intervenție pentru promovarea unei societăți axate pe respectarea drepturilor omului și susținerea diversității. Documentul a relevat faptul că, dincolo de intervenții legislative punctuale, combaterea discriminării de gen este condiționată de existența unui sistem educativ favorabil egalității de șanse și dezvoltării personale", se arată în documentul pus în dezbateri publice.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

La nivel european, prioritățile în domeniul egalității de gen asumate prin Strategia pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru perioada 2010-2015 sunt: independența economică a femeii, plată egală pentru muncă de valoare egală, participarea echilibrată a femeilor și bărbaților la procesul de decizie și demnitate, integritate și combaterea violenței de gen.

Astfel, pentru perioada 2014-2017, Strategia națională a identificat mai multe arii de intervenție: educația, piața muncii, participarea echilibrată a femeilor și bărbaților la procesul de decizie, abordarea integratoare de gen și violența de gen.

Strategia prevede că pentru fiecare arie de intervenție au fost identificate măsuri specifice și s-a stabilit un set de indicatori de rezultat, au fost identificate resursele financiare adecvate și principalii actori cu sprijinul cărora obiectivele propuse vor putea fi atinse.

Astfel, în Educație se urmărește combaterea stereotipurilor de gen din sistemul de învățământ, prin aplicarea și prelucrarea informațiilor culese prin intermediul a două chestionare, unul destinat directorilor și cadrelor didactice, pentru a identifica gradul de promovare a perspectivei de gen în procesul educațional, având drept scop evaluarea nivelului de introducere și aplicare a perspectivei de gen în instituții de învățământ, celălalt adresat elevilor, având drept scop evaluarea gradului de percepție a problematicii egalității de șanse între femei și bărbați atât în mediul școlar cât și în cel extrașcolar.

În perioada vizată mai este prevăzută organizarea unei campanii de sensibilizare în rândul elevilor de școală primară și gimnazială, în vederea creșterii gradului de conștientizare și informare a acestora cu privire la semnificația și importanța respectării dreptului la nediscriminare și egalitate de șanse pentru toți, dar și realizarea unei analize documentare a programelor școlare privind disciplinele în cadrul cărora se poate promova perspectiva de gen.

4.4. Discriminarea după etnie

Conform ultimului recensământ al populației desfășurat în anul 2002, procentul reprezentat de cetățenii aparținând diferitelor minorități naționale se ridică la peste 10% din totalul populației. Astfel, în România există 20 de minorități naționale, reprezentate în Parlament prin intermediul a 19 organizații (minoritățile cehă și slovacă au optat pentru o organizație comună): albanezi (sub 0,1% din totalul

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

populației), armeni (sub 0,1%), bulgari (sub 0,1%), croați (sub 0,1%), cehi (sub 0,1%), greci (sub 0,1%), germani (0,3%), maghiari (6,6%), italieni (sub 0,1%), evrei (sub 0,1%), macedoneni (aceasta etnie nu a fost cuprinsă în recensământul din 2002), polonezi (sub 0,1%), romi (2,5%), ruși-lipoveni (0,2%), ucraineni, inclusiv ruteni (0,3%), sârbi (0,1%), slovaci (0,1%), tătari (0,1%) și turci (0,1%).

Discriminarea după etnie se datorează în principal:

- inexistenței unui cadru legislativ complet și coerent referitor la statutul minorităților naționale;
- deficiențelor în aplicarea legislației existente (educație, cultură, justiție, administrație locală, mass media etc.), mai ales la nivel regional și local;
- discrepanțelor notabile între capacitatea de organizare și acțiune a organizațiilor minorităților naționale;
- slabei reprezentări a femeilor și a tinerilor aparținând minorităților naționale în viața publică;
- persistenței unor stereotipuri negative referitoare la unele minorități naționale în opinia publică și în mass media;
- insuficienței promovării a identităților multiple și a diversității etnoculturale, lingvistice și religioase, ca fundamente ale coeziunii în societatea actuală.

Egalitatea de șanse pentru romii din România necesită promovarea constantă și sistematică a participării în mod echitabil a femeilor rome atât la viața publică cât și privată. Un studiu recent realizat de Programul pentru Participarea Romilor (RPP) din cadrul Open Society Institute „Broadening the agenda, the Status of Romani women in Romania” arată că, în proporție de 43% femeile rome consideră că nu au drepturi egale cu bărbații, iar motivul îl reprezintă inegalitățile ce rezultă din diferența de statut social dintre femeile și bărbații romi, precum și din cauza tradițiilor. De asemenea, studiul a relevat faptul că 67,9% dintre femeile rome sunt casnice și doar 11% sunt angajate cu toate formele legale. Numărul de participante pe piața muncii este atât de mic datorită discriminării multiple de care suferă femeile rome.

Diferențele de gen pe piața muncii, în cazul populației rome sunt evidențiate în cadrul studiului realizat de către UNDP „Faces of poverty, faces of hope” lansat în anul 2005, care arată că bărbații romi neangajați sunt în proporție de 20%, în timp ce femeile rome neangajate sunt în proporție de 35%. Diferențele între bărbații și femeile de etnie romă se accentuează și în funcție de tipul de activități prestate pe piața muncii, aceste diferențe fiind mai ales influențate atât de educația formală cât și de

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

cea informală. În această privință, 23% dintre femeile rome cu vârste peste 16 ani nu beneficiază de educație formală. În aceeași situație se află și 35% dintre femeile din vechea generație. Doar 3,7% dintre femeile rome urmează studii liceale. În privința bărbaților rome cu vârsta de peste 16 ani, doar 14% dintre aceștia au beneficiat de educație formală, respectiv 16% în cazul bărbaților din vechea generație.

Așa cum relevă și studiul Băncii Mondiale „Assessment of poverty”, motivul principal îl reprezintă faptul că trei din cinci rome trăiesc în condiții de sărăcie extremă.

Discriminarea populației rome are la bază mai multe cauze:

- existența unui sistem patriarhal și a unor norme comunitare care nu permit femeilor rome dezvoltarea unei cariere profesionale;
- formele multiple de discriminare cu care femeile rome se confruntă în accesul la bunuri și servicii, precum și la furnizarea serviciilor;
- imaginea negativă promovată de către mass-media referitoare la femeile și bărbații de etnie romă;
- insuficienta promovare a diversității și a identităților multiple ale femeilor în societatea românească.

4.5. Discriminarea după religie

În România își desfășoară activitatea 17 culte religioase și aproximativ 900 de asociații și fundații religioase, dintre care 30 au specific de cult. O parte dintre aceste organizații religioase erau interzise înainte de 1989: Stiliștii, Adventiștii Reformiști, Nazarinienii, Creștinii Nouapostolici etc., iar altele precum Baha'ii, mormonii, metodiștii și prezbiterienii sunt nou apărute. Restul asociațiilor activează sub egida și în cadrul cultelor legal recunoscute și desfășoară activități social-caritabile. Deosebirea dintre culte și asociații religioase rezidă, în special, în faptul că asociațiile religioase nu beneficiază de sprijinul financiar de care se bucură cultele din partea statului, la cerere și în conformitate cu numărul de credincioși. Cultele și organizațiile religioase își aleg liber organele de conducere și își numesc deservenții de cult, fără nici un amestec din partea statului, de asemenea construiesc lăcașe de închinare, oficiază slujbe și ritualuri religioase, catehizează credincioși, au publicații, edituri proprii ș.a.m.d. Pregătirea deservenților de cult se realizează în școli, facultăți și institute teologice integrate în învățământul de stat sau particulare, în conformitate cu necesitățile lor

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

reale.

Culte și organizațiile religioase întrebuințează în manifestările confesionale limba maternă a credincioșilor. Conform Recensământului din anul 2002, 99,82 % din populația României își declară apartenența religioasă, iar conform sondajelor de opinie, Biserica se bucură de încrederea a peste 85% din populație, însă există și luări de poziție, singulare, care pun în discuție studiul religiei în școli, separarea clară a Bisericii de Stat, precum și prezența simbolurilor religioase în spațiul public.

Astfel, discriminarea după religie se datorează insuficienței promovării a dialogului inter-religios, a toleranței religioase și a ecumenismului.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

CAP. V – EGALITATEA DE ȘANSE ÎN EXERCITAREA DREPTURILOR FUNDAMENTALE ALE OMULUI

5.1. Drepturile fundamentale reglementate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Declarația Universală a Drepturilor Omului

La 4 noiembrie 1950, la Roma, a fost *adoptată* Convenția Europeană a Drepturilor Omului, pe care România a *ratificat-o* la 20 iunie 1994, la câteva luni după aderarea sa la Consiliul Europei, care a avut loc la 7 octombrie 1993.

Convenția este un tratat internațional regional și multilateral, ce cuprinde preambulul și conținutul, acestea constituind un tot unitar.

Principalul izvor al Convenției Europene a Drepturilor Omului îl constituie Declarația Universală a Drepturilor Omului.

Lucrările Convenției au început în 1949, iar Declarația Universală a Drepturilor Omului a fost adoptată la 10 decembrie 1948. Pe parcurs, Convenția a fost adaptată noilor realități socio-economice și politice, iar drepturile omului au fost mai concret definite, dându-li-se un conținut propriu.

Spre deosebire de Declarația Universală a Drepturilor Omului, care are un caracter proclamativ, declarativ, dar cu forță morală deosebită, Convenția are un caracter normativ, constrângător pentru statele contractante, fiind prevăzută cu un sistem jurisdicțional eficient în sensul respectării dispozițiilor sale.

Nu toate drepturile din Declarația Universală a Drepturilor Omului sunt protejate în general prin Convenție, ci numai unele dintre ele. Acestor drepturi și celorlalte li se aplică așa-zisul principiu al preeminenței dreptului, ce constă tocmai în interpretarea tuturor dispozițiilor Convenției, fără distincțiile de mai sus.

Primul articol al Convenției instituie o răspundere internațională a statelor contractante de a respecta drepturile și libertățile garantate de Convenție.

Răspunderea se angajează indiferent că autoritatea ce încalcă dreptul sau libertatea este legislativă, executivă sau judiciară, pe baza principiului unicității statului în dreptul internațional.

De asemenea, responsabilitatea unui stat poate fi angajată pentru actele tuturor organelor,

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

agențiilor sau funcționarilor săi, indiferent de rangul lor, tocmai datorită apartenenței lor la acel stat.

Dreptul la viață

Art. 2

1. *Dreptul la viață al unei persoane este protejat prin lege. Moartea nu poate fi cauzată cuiva în mod intenționat, decât în executarea unei sentințe capitale, pronunțate de un tribunal, în cazul în care infracțiunea este sancționată cu această pedeapsă prin lege.*

2. *Moartea nu este considerată ca fiind cauzată prin încălcarea acestui articol, în cazurile în care aceasta ar rezulta dintr-o recurgere absolut necesară la forță:*

a) *pentru a se asigura apărarea oricărei persoane împotriva violenței legale;*

b) *pentru a efectua o arestare legală sau pentru a împiedica evadarea unei persoane legal deținute;*

c) *pentru a reprima, conform legii, tulburări violente sau o insurecție.*

Este primul drept substanțial garantat unei persoane. În cazuri excepționale, survenirea morții nu constituie o încălcare a dreptului. Dreptul la viață este condiția esențială a posibilității exercitării tuturor drepturilor și libertăților fundamentale.

Statele, prin agenții lor, trebuie să se abțină de la a provoca moartea și trebuie să ia toate măsurile necesare pentru protecția eficientă a acestui drept.

Titularul dreptului la viață este persoana fizică, persoana umană aflată în viață, din momentul concepției și până la moartea fizic constatată.

Persoana declarată judecătorește dispărută se prezumă a fi în viață. În cazul declarării judecătorești a morții unei persoane aflată în viață, i se poate opune neaplicarea art. 2, până la anularea hotărârii judecătorești, deoarece se presupune că nu există.

Aici se impune un exemplu din practica Curții: un austriac a invocat în fața Curții că legea din 1974, care permitea întreruperea voluntară de sarcină, încălca, alături de alte dispoziții, și art. 2. Hotărârea a fost aceea de declarare a inadmisibilității cererii, pe motiv că nu i-a fost încălcat un drept propriu, ci a fost vorba de o *actio popularis*, iar nu de o acțiune individuală.

Totuși, Curtea a evitat să se pronunțe cu privire la faptul că un copil poate fi tratat ca atare, din momentul concepției, deoarece în acest moment viața fătului este legată intim de viața mamei, care este protejată de art. 2, iar o astfel de accepție ar conduce la interzicerea avortului, ca fiind contrar dreptului la viață. În concluzie, s-a lăsat la latitudinea statelor contractante o anumită putere

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

discreționară de a decide.

Sunt persoanele care au legătură cu victima directă a încălcării art. 2, precum soția unei persoane asinate sau nepotul care a invocat moartea unchiului său, ca urmare a intervenției forțelor de securitate turcești în zona kurdă, ori sinuciderea unei rude, datorată neglijenței autorităților engleze dintr-o unitate de detenție sau succesorii a trei persoane omorâte ca urmare a intervenției forțelor de securitate britanice.

Dar și victima directă a art. 2 poate avea calitatea de reclamant, ca, de exemplu, cazul celui condamnat la moarte și neexecutat încă sau cel împotriva căruia s-a comis un atentat ori riscă un atentat.

Conținutul dreptului la viață este alcătuit din:

- Dreptul de a trăi se referă la sensul uzual al cuvântului, și nu la dreptul la o viață decentă. Atingerile aduse integrității fizice se încadrează la art. 3 privind interzicerea tratamentelor inumane sau degradante. Textul interzice cauzarea morții în chip intenționat. S-a pus întrebarea dacă în cazul împușcării unor persoane fără somație de către agenții de ordine, la o manifestație în Belgia, aceștia au acționat sau nu intenționat, în contextul în care erau amenințați de o altă persoană. S-a hotărât că nu s-a acționat cu intenție, iar soluția a primit critici foarte aspre.
- Dreptul de a muri se referă la euthanasie sau moartea medical asistată.

De exemplu, o britanică de 65 de ani, bunică și mamă, căsătorită, grav bolnavă, paralizată, s-a adresat Curții, pentru că autoritățile britanice, în contextul în care legea nu permite euthanasia, iar cel ce o face este pedepsit, nu și-au luat angajamentul de a nu lua măsuri împotriva soțului care era de acord să o ajute, invocând deci dreptul de a muri. Reclamanta a motivat că are dreptul de a alege, că dreptul de a muri nu este antiteza dreptului la viață, iar statul ar avea obligația pozitivă de a le proteja pe amândouă.

Autoritățile europene au spus că textul Convenției protejează dreptul la viață, nu și dreptul la sinucidere asistată.

Reclamanta a invocat că art. 2 nu are legătură cu calitatea vieții, iar Curtea a decis că nu există un drept de a muri și că art. 2 nu este de natură să creeze un drept la autodeterminare, pe motiv că, de fapt, acest articol interzice forța sau orice comportament susceptibil să provoace decesul unei ființe

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

umane și nu îi conferă dreptul de a cere statului să-i permită ori să-i faciliteze decesul. Deci, se menține interdicția absolută de a pune capăt de o manieră intenționată vieții bolnavilor incurabili sau muribunzi.

Statele au obligația, în primul rând, să prevină și să stopeze criminalitatea, să ia măsurile necesare de natură a asigura sănătatea publică, viața bolnavilor, să instituie măsuri de represiune penală, să asigure accesul la justiție, pentru a se stabili responsabilitatea medicală, pentru a se aplica sancțiuni civile, atunci când este cazul, cum ar fi obținerea de despăgubiri și publicarea hotărârii, să prevină și să împiedice orice violență potențială, să informeze publicul în legătură cu orice pericol, să ia măsuri când este cazul (de exemplu, în caz de calamități, incendii, acumulări de gaze ș.a.), să informeze despre măsurile luate și consecințele produse, să efectueze anchete profunde și serioase, publice și independente, cu privire la circumstanțele morții unei persoane, declanșate din oficiu sau ca urmare a unor plângeri, precum și să reglementeze proceduri de natură a lămuri problemele în mod corespunzător.

Limitări aduse dreptului la viață: s-au relevat, inițial, patru astfel de limitări, dintre care una a fost eliminată pe parcurs, după cum urmează:

- *Pedeapsa capitală*

Convenția nu a interzis, inițial, aplicarea acestei pedepse.

Pedeapsa capitală trebuia să fie prevăzută de lege și pronunțată de către un tribunal. Tribunalul trebuia să îndeplinească următoarele condiții: să fi fost independent, în special față de executiv, să fi fost imparțial, să fi existat o durată a mandatului celor care compuneau instanța și să fi existat garanții privind desfășurarea echitabilă a procedurilor judiciare. Cel condamnat nu trebuia supus la un tratament inuman și degradant.

La 3 mai 2002, statele membre ale Consiliului Europei au semnat Protocolul 13, privind abolirea pedepsei cu moartea, în orice circumstanțe, inclusiv în situații de război. Nimeni nu poate fi condamnat la moarte și nici executat. Nu există derogări. Când recurgerea la forță este necesară, aceasta trebuie să fie strict proporțională cu realizarea scopului autorizat și urmărit de agenții forței publice. Deci, trebuie analizate, de la caz la caz, scopul urmărit, primejdia pentru viață și integritatea corporală în cazul concret, precum și amploarea riscului ca forța utilizată să conducă la pierderea de vieți omenești.

Când se folosește deliberat forța, actele în discuție trebuie pregătite și controlate. Nu se pot impune statelor sarcini nerealiste, ce ar risca să fie îndeplinite cu punerea în pericol a vieții membrilor

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

forței publice și a altor persoane.

- *Legitima apărare*

Această situație se referă la cazurile în care moartea este provocată pentru apărarea propriei vieți sau a vieții altor persoane, nu și pentru apărarea bunurilor, precum în cazul salvării ostaticilor.

- *Autorizarea cauzării morții prin utilizarea forței, pentru efectuarea unei arestări legale sau pentru a împiedica evadarea unei persoane deținute în mod legal.*

În atare situație, utilizarea armelor nu trebuie să plece de la intenția de a ucide, iar la forță se va proceda numai după epuizarea celorlalte soluții posibile pentru atingerea scopului. Spre exemplu, reclamantii au susținut că agenții forței publice le-au ucis fiul prin împușcare, deși nu era necesar să se tragă, iar poliția a manifestat neglijență la arestare.

- *Moartea produsă ca urmare a reprimării conform legii a unei tulburări violente sau a unei insurecții*

Acestea sunt împrejurări deosebit de grave, de natură să aducă prejudicii importante bunurilor și persoanelor.

Interzicerea torturii

Art. 3: Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante

Este reglementat, astfel, dreptul oricărei persoane la demnitate și la integritate fizică.

Sunt interzise trei tipuri de comportamente, și anume tortura, pedepsele sau tratamentele inumane și pedepsele sau tratamentele degradante.

Tratamentul inuman este acela care provoacă, în mod voluntar, grave suferințe fizice, ca, de exemplu, interogarea în poziții de stres (în picioare, cu fața la perete, cu picioarele sau mâinile, ori cu ambele categorii de membre, depărtate, acoperirea permanentă a capului cu un sac negru) sau după procedeul picăturii chinezești (constând din obligarea de a suporta un zgomot strident, la intervale de câteva secunde), ori prin privarea de somn, de hrană și de apă.

De asemenea, tot tratament inuman este și acela care provoacă, în mod voluntar, grave suferințe mentale, psihice, ca, de exemplu, distrugerea ilegală a unei locuințe, fără motiv, în prezența membrilor familiei inculpatului, care au rămas astfel fără adăpost.

Tortura se deosebește de tratamentul inuman nu prin esență, ci prin intensitate.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

Practic, tortura constă din tratamentul inuman care provoacă suferințe fizice de o cruzime deosebită, cu scopul de a obține, în special, de la cel în cauză, ori de la o terță persoană, o mărturisire a unei infracțiuni sau pentru orice alt motiv fondat pe o formă de discriminare, oricare ar fi aceasta, ca, de exemplu cazul „pendulului palestinian”, care a condus la paralizarea unuia din brațele reclamantului (procedura constă din introducerea unei bare pe sub mâinile și picioarele, legate împreună la spate, bară ce se fixează pe două suporturi paralele, aflate la distanța necesară pentru a se asigura pendularea corpului celui în cauză prin lovirea la tălpi cu un corp dur) sau supunerea la șocuri electrice, ori obligarea de a înota în apă înghețată.

Tratamentul degradant constă din actul ce produce persoanei în cauză, în ochii ei sau ai altora, o umilire, o punere într-o situație de inferioritate sau o obligă să acționeze de o anumită gravitate, contra voinței sau conștiinței sale.

Se comite cu sau fără intenția de a umili.

Pentru ca un tratament sau o pedeapsă să fie interzise prin art. 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, trebuie întrunite, în mod cumulativ, două condiții, și anume:

- să *implice un minim de gravitate*. Simplele tratamente nejustificate ce implică unele neplăceri care nu produc consecințe serioase, nu pot viza noțiunea de demnitate umană.

Jurisprudența Curții a creat anumite criterii ce se aplică cumulativ, în sensul că unele dintre comportamente, precum lovirea, indiferent de intensitate, au, *ab initio*, un caracter degradant sau inuman.

De asemenea, vârsta, starea de sănătate și durata îndelungată a tratamentului constituie tot atâtea criterii în sensul celor de mai sus.

Astfel, Curtea a stabilit că ne aflăm în cazul unei violări a dreptului prevăzut de art. 3, în situația unei persoane în vârstă de 71 de ani, care a fost obligată să satisfacă stagiul militar, în aceleași condiții ca și un tânăr în vârstă de 20 de ani, sau în situația unui militar, grav bolnav, căruia i s-a ordonat să facă 350 de genoflexiuni, ori în situațiile efectuării asupra unor persoane private de libertate de percheziții corporale frecvente, supunerea la izolări carcerale dese, încătușarea permanentă, uzul de forță nejustificat, intervențiile în forță lipsite de proporționalitate ș.a.

- să *fie comise cu intenție*. Intenția se probează de la caz la caz, în funcție de situațiile specifice fiecăruia.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

Interzicerea sclaviei și a muncii forțate

Art. 4

1. Nimeni nu poate fi ținut în sclavie sau în condiții de aservire.
2. Nimeni nu poate fi constrâns să execute o muncă forțată sau obligatorie.
3. Nu se consideră „muncă forțată sau obligatorie” în sensul prezentului articol:
  - a) orice muncă impusă în mod normal unei persoane supuse detenției, în condițiile prevăzute de art. 5 din prezenta Convenție sau în timpul în care se află în libertate condiționată;
  - b) orice serviciu cu caracter militar sau, în cazul celor care refuză să satisfacă serviciul militar din motive de conștiință, în țările în care acest lucru este recunoscut ca legitim, un alt serviciu în locul serviciului militar obligatoriu;
  - c) orice serviciu impus în situații de criză sau de calamități, care amenință viața sau bunăstarea comunității;
  - d) orice muncă sau serviciu care face parte din obligațiile civile normale.

Acest articol interzice trei tipuri de tratamente, și anume sclavia, starea de servitute și munca forțată.

- Interdicția sclaviei și a stării de servitute

Există și alte convenții în acest sens, cea mai importantă fiind Convenția relativă la abolirea sclaviei și altor tratamente analoge de la Geneva din 1956.

Deoarece convenția nu definește „sclavia” și „servitutea”, acest lucru este făcut de jurisprudență.

Astfel, *sclavia* constă din starea sau condiția unei persoane asupra căreia altcineva are un drept de proprietate sau anumite elemente ale proprietății.

Starea de servitute constă din obligația unei persoane de a trăi și munci pe proprietatea altuia și de a-i furniza acestuia unele servicii, remunerate sau nu.

Ea nu implică dreptul de proprietate al altuia asupra unei persoane, dar este tot o formă a sclaviei.

Exemplificăm cazul unei tinere togoleze, care a ajuns în Franța pentru a munci, prin intermediul unei cunoștințe, care a încredințat-o unei familii fără voia ei; această familie i-a sechestrat actele și a determinat-o să locuiască și să lucreze acolo, timp de șapte zile pe săptămână, mai mulți ani, fără plată.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

Curtea a constatat că reclamantei i-a fost violat dreptul prevăzut de art. 4, deoarece tânăra respectivă, la început în vârstă de 16 ani, neșcolarizată, nu a avut de ales, fiind vulnerabilă financiar, izolată, iar familia la care s-a aflat nu i-a acordat posibilitatea de mișcare, nu i-a dat timp liber și nu și-a ținut promisiunea de a reglementa situația conform legii, astfel că nu avea nici o speranță de a rămâne în Franța.

Nu s-au constatat cazuri de sclavie.

- Interzicerea muncii forțate

Ca și definiție, interzicerea muncii forțate implică trei elemente constitutive, ce trebuie întrunite cumulativ, și anume acelea ca persoana să nu fi consimțit anterior la munca ori serviciul realizate de ea; să fi fost amenințată cu o sancțiune în caz de nerespectare a obligației impuse, respectiv obligația de muncă impusă să fie injustă sau agresivă sau munca ori serviciul să fie inutil sau penibil.

S-a apreciat că avocatura exercitată din oficiu nu are acest caracter, cum, de altfel, s-a hotărât și în cazul medicului stomatolog care a fost condamnat penal pentru că a refuzat să lucreze temporar într-o zonă rurală unde statul în cauză avea probleme ce au determinat incriminarea unei astfel de fapte.

- *Excepții de la interzicerea muncii forțate*

Conform art. 4 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, fac excepții de la interzicerea muncii forțate munca persoanelor aflate în detenție licită, a persoanelor care efectuează serviciul militar sau serviciul militar alternativ (când religia nu permite efectuarea stagiului militar), a persoanelor care efectuează serviciul impus în caz de criză sau calamități sau munca ori serviciul care fac parte din obligațiile civice normale.

Exemplificăm cazul polițiștilor care lucrează peste programul de lucru, a persoanelor care au obligația de a proteja un interes public, cum este cazul pompierilor aflați în exercițiul funcțiunii, a celor care au obligația de a asigura asistența unei persoane aflate în pericol etc.

Dreptul la libertate și siguranță

Art. 5

1) *Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:*

- dacă este deținut legal, pe baza condamnării pronunțate de un tribunal competent;*
- dacă a făcut obiectul unei arestări sau al unei dețineri legale, pentru nesupunerea la o hotărâre*

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

pronunțată, conform legii, de către un tribunal, ori în vederea garantării unei obligații prevăzute de lege;
c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a bănuși că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârșescă o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia;

d) dacă este vorba de detenția legală a unui minor, hotărâtă pentru educația sa sub supraveghere sau despre detenția sa legală, în scopul aducerii sale în fața autorității competente;

e) dacă este vorba despre detenția legală a unei persoane susceptibile să transmită o boală contagioasă, a unui alienat, a unui alcoolic, a unui toxicoman sau a unui vagabond;

f) dacă este vorba despre arestarea sau detenția legală a unei persoane, pentru a o împiedica să pătrundă în mod ilegal pe teritoriul sau împotriva căreia se află în curs o procedură de expulzare ori de extrădare.

2. Orice persoană arestată trebuie să fie informată, în termenul cel mai scurt și într-o limbă pe care o înțelege, asupra motivelor arestării sale și asupra oricărei acuzații aduse împotriva sa.

3. Orice persoană, arestată sau deținută, în condițiile prevăzute de paragraful 1 litera c, trebuie adusă de îndată unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare și are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii. Punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere.

4. Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze, într-un termen scurt, asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa, dacă deținerea este ilegală.

5. Orice persoană care este victima unei arestări sau a unei dețineri, în condiții contrare dispozițiilor acestui articol, are dreptul la reparații.

O persoană este privată de libertate, atât timp cât se află într-un stabiliment de detenție, indiferent de marja de mișcare și se află în libertate atunci când nu este închisă într-un anumit perimetru, chiar dacă libertatea de mișcare suferă anumite limitări.

Privarea de libertate nu privește simplele restricții ale libertății de a circula, ci pentru a se stabili dacă ne aflăm sau nu într-un caz de violare a acestui drept, analiza se face de la caz la caz, în funcție de situația concretă.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

Nu ne aflăm într-o astfel de situație, în cazul privării de libertate a militarilor, în cazul celor audiați legal de organele de urmărire penală sau a celui care a semnat foaia de internare în spital sau pentru care a fost semnat un astfel de document de către reprezentantul legal ori de către autoritatea competentă.

Nu există o încălcare a acestui drept, în situația în care privarea de libertate este licită.

Conform jurisprudenței Curții, dacă instanța nu prelungeste detenția în termenul legal, avem de-a face cu o violare a articolului 5, situație în care ne aflăm și atunci când măsura privativă de libertate nu este dispusă printr-un act prevăzut de lege, ori în cazul celui legal internat într-o clinică de psihiatrie, care nu a fost audiat conform legii sau în cazul depășirii cu câteva minute a momentului în care deținutul trebuia pus în libertate.

De asemenea, măsura privării de libertate trebuie să se înscrie în cazurile prevăzute expres de textul Convenției, și anume:

- *persoana deținută legal în baza condamnării pronunțate de un tribunal competent.* Curtea a decis că nededucerea reținerii și arestării preventive din pedeapsa aplicată, neaplicarea dispozițiilor actelor de grațiere, totală sau parțială, de amnistie sau a celor privind prescripția, constituie încălcări ale art. 5;
- *detenția unei persoane pentru a se garanta executarea unei obligații.* Astfel, pentru a se asigura respectarea unei obligații civile, precum refuzul de a plăti o amendă stabilită de instanță, de a se supune unui examen medical, de a nu părăsi localitatea sau țara, de asemenea, dispuse de instanța de judecată, sau refuzul de a-și declina identitatea în fața organelor de poliție, se poate proceda la privarea de libertate a persoanei de către autoritățile competente, fără ca perioada de timp pentru care se ia o asemenea măsură să depășească normalul situațiilor date;
- *arestarea preventivă a persoanelor, inclusiv a minorilor, de către organele judiciare competente, în limitele legii.* În cazul minorilor, măsura trebuie utilizată ca ultimă soluție, cu titlu de excepție.
- *privarea de libertate a minorilor, când măsura este necesară educației acestora.* Măsura se dispune prin hotărâre judecătorească și constă în internarea minorului într-o instituție educațională, numai dacă există servicii educaționale competente în a-i regla comportamentul;
- *dacă măsura este necesară din punct de vedere medical și dacă există acordul părinților, al reprezentanților legali sau a autorităților competente;*
- *internarea într-un centru de detenție, cu condiția finalizării unui sistem de educație supravegheată;*

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

- *privarea de libertate a bolnavilor contagioși, a alienaților mintali, a alcoolicilor sau a vagabonzilor, și aceasta în vederea asigurării protecției siguranței publice, precum și în interesul celor în cauză;*
- *privarea de libertate în scopul extrădării sau expulzării.* În acest caz, cu titlu de garanție a respectării dispozițiilor art. 5, privarea de libertate trebuie cerută de un stat terț și trebuie să fie prevăzută de legea internă a statului care o dispune, pentru a se evita extrădarea sau expulzarea administrativă.

Drepturile persoanelor private de libertate

Persoanele private de libertate au *dreptul de a fi informate cu privire la motivele de fapt și de drept ale arestării*, pentru a li se asigura așa-zisa *egalitate a armelor*, respectiv pentru a avea posibilitatea de a se apăra.

Informarea trebuie făcută în cel mai scurt timp, într-o limbă pe care cel vizat o poate înțelege.

În cazul alienaților mintali, se procedează la încunoștiințarea reprezentanților acestora.

De asemenea, persoanele private de libertate au *dreptul de a fi aduse de îndată în fața unui magistrat abilitat de lege să exercite funcții judiciare.*

Magistratul trebuie să fie independent față de părți și puterea executivă. El are obligația procedurală de a audia personal pe cel acuzat, precum și obligația de fond de a examina circumstanțele concrete ale cauzei și de a se pronunța în baza unor criterii juridice, cu privire la existența motivelor care justifică privarea de libertate; în cazul inexistenței unor astfel de motive, magistratul trebuie să dispună punerea în libertate a persoanei. Totodată, magistratul trebuie să aibă aptitudinea legală de a analiza toate problemele litigioase în legătură cu deținerea și să ia o hotărâre definitivă.

Un alt drept al persoanelor private de libertate este acela *de a fi adus cu celeritate și în mod automat în fața magistratului competent.* Automaticitatea presupune că nu este nevoie de cererea prealabilă a persoanei arestate în acest sens, iar controlul judiciar al arestării trebuie făcut într-un termen rezonabil.

Curtea a decis că exercitarea controlului judiciar într-o astfel de situație, pe durata a 4 zile și 6 ore, constituie o încălcare a art. 5.

De asemenea, într-un alt caz, Curtea a decis că nici chiar scopul legitim de a proteja colectivitatea împotriva actelor de terorism nu poate asigura respectarea exigențelor impuse de Convenție, dacă durata trece de termenul specificat.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

Persoanele lipsite de libertate au și *dreptul de a fi judecate într-un termen rezonabil, ori de a fi eliberate în cursul procedurii judiciare.*

Momentul inițial al detenției este apreciat, de regulă, ca fiind acela în care persoana este arestată.

Această regulă comportă două excepții, și anume aceea în care statul pârât a ratificat Convenția în timp ce reclamantul era deținut, caz în care organele Convenției nu au competența de a analiza perioada anterioară ratificării, precum și aceea în care reclamantul a mai fost lipsit de libertate pentru alte motive, într-un alt stat, în vederea extrădării, ori în alte situații, caz în care această perioadă poate fi, eventual, imputabilă celui din urmă stat.

Obligația de a elibera într-un termen rezonabil persoana deținută subzistă atâta timp cât aceasta nu este judecată, respectiv cât timp nu există o hotărâre judecătorească de condamnare împotriva sa, hotărâre care urmează a interveni la finalul procesului.

În consecință, momentul final al detenției este acela în care persoana în cauză este fie eliberată, fie condamnată.

În sistemul nostru național de drept, o persoană poate fi deținută în temeiul unei hotărâri definitive de condamnare. Până în acest moment, persoana poate fi arestată preventiv, iar detenția sa poate fi prelungită de instanțele de judecată competente prin decizii pronunțate din 30 în 30 de zile, pe o durată care nu poate depăși jumătate din cuantumul pedepsei prevăzute de lege pentru fapta săvârșită. Pe parcursul judecății, în căile de atac, persoana condamnată în primă instanță poate fi pusă în libertate în aceleași condiții ca și în faza de judecată în primă instanță, printr-o decizie de punere în libertate sau printr-o decizie de respingere a cererii de menținere a stării sale de detenție.

Caracterul rezonabil al stării de detenție este determinat de durata efectivă a măsurii, de durata arestării preventive în raport cu natura și gradul de pericol social al infracțiunii, de cuantumul pedepsei în caz de condamnare, de efectele de ordin material, moral sau de altă natură pe care starea de detenție le produce asupra persoanei în cauză, de conduita inculpatului, de modalitatea de desfășurare a instrucției penale ș.a.

Autoritățile naționale au invocat în fața Curții, pentru a justifica menținerea în stare de arest preventiv a unor persoane, următoarele motive principale:

- *gravitatea faptelor și sancțiunea pe care o riscă persoana deținută.* Într-un caz, Curtea a stabilit că a

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

existat o violare a art. 5 din Convenție, în cazul unui reclamant care a fost deținut în stare de arest preventiv timp de 3 ani, 4 luni și 21 de zile, sub acuzația de evaziune fiscală.

- *existența pericolului de sustragere de la anchetă sau de la judecată.* În jurisprudența Curții, s-a stabilit că pericolul respectiv se diminuează pe măsura trecerii timpului, având în vedere și consecința corelativă a diminuării pedepsei pe care cel în cauză va trebui să o execute efectiv, astfel că, după un anumit timp, acest risc poate să dispară, iar măsura arestării preventive să devină inefficientă.

- *săvârșirea unei noi infracțiuni.* Curtea a statuat că acest considerent trebuie analizat alături de alte elemente concrete, precum perioada îndelungată de timp, pe parcursul căreia au fost comise faptele de natură penală, valoarea mare a prejudiciului suferit de victime, personalitatea și antecedentele celui în cauză, natura infracțiunilor comise anterior și pedepsei corespunzătoare acestora.

- *riscul de presiune asupra martorilor.* Curtea a admis faptul că, în cazul unui reclamant arestat preventiv timp de peste 2 ani, a existat inițial un astfel de risc, dar a precizat că, odată cu trecerea timpului, cu derularea procedurii, pe parcursul căreia au fost administrate probe concludente și au fost arestați complicii săi, riscul respectiv s-a diminuat considerabil, astfel că starea de deținere nu mai putea fi justificată.

- *necesitățile anchetei și riscul unei înțelegeri secrete între cei acuzați.* Admițând ca important acest motiv (mai ales în situațiile unor cauze complexe sau în acelea în care persoane interesate întârzie cercetările prin acțiunile lor), Curtea a reținut, în practica sa, ca inacceptabilă invocarea, la modul general și abstract, a necesităților anchetei și a respins obișnuitele trimiteri la deciziile anterioare.

- *protecția ordinii publice.* Curtea a stabilit că acest motiv poate fi apreciat ca pertinent și suficient doar în situațiile pe care se bazează pe fapte de natură să probeze că eliberarea persoanei deținute ar crea un pericol real pentru ordinea publică. De asemenea, în jurisprudența Curții s-a arătat că menținerea arestării preventive nu poate anticipa o pedeapsă privativă de libertate și că, dacă nu există un pericol, în special de sustragere, detenția nu are un fundament legal. Într-o astfel de situație, autoritățile pot lua în calcul și alte măsuri preventive, mai puțin restrictive decât arestarea.

Dreptul de despăgubire în cazul detenției ilegite

Articolul 5 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului statuează dreptul oricărei persoane, victimă a violării dispozițiilor sale, de a primi o despăgubire pentru prejudiciul cauzat prin privarea sa ilegală de libertate.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

Dreptul la reparație există indiferent de dreptul garantat de articolul 5 ce a fost încălcat.

Despăgubirea se stabilește de către instanța de judecată și constă, de regulă, dintr-o compensație financiară, care trebuie să acopere repararea tuturor categoriilor de prejudicii produse.

Jurisprudența Curții a mai stabilit că nu este suficient ca statul în culpă să permită obținerea unei despăgubiri, ori să stabilească o astfel de compensație, ci că este obligatoriu ca despăgubirea să fie efectiv plătită persoanei deținute și că aceste dispoziții sunt incidente doar atunci când ilegalitatea detenției suferite este constatată de instanța europeană sau de o instanță internă.

Dreptul la un proces echitabil

Art. 6

1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședințe poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia, în interesul moralității, al ordinii publice, ori al securității naționale, într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță, atunci când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.

2. Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția va fi legal stabilită.

3. Orice acuzat are, în special, dreptul:

a) să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit asupra naturii cauzei acuzației aduse împotriva sa.

b) să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale.

c) să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloacele necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistat în mod gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer.

d) să întrebe sau să solicite audierea martorilor acuzării și să obțină citarea și audierea martorilor apărării, în aceleași condiții ca și martorii acuzării.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

e) să fie asistat în mod gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la audiere.

Acest drept ocupă un loc deosebit de important în rândul drepturilor fundamentale, motiv pentru care statelor membre ale Convenției le revin nenumărate obligații, a căror respectare se impune cu desăvârșire, urmare a necesității afirmării sale plene. Este dispoziția cel mai frecvent invocată în fața organelor Convenției și, nu de puține ori, în fața instanțelor naționale. Nu pot exista societăți democratice fără tribunale imparțiale sau proceduri echitabile.

Orice persoană are dreptul la judecată în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, constituită legal, care se pronunță cu privire la temeinicia acuzațiilor penale ce îi sunt aduse sau cu privire la încălcările drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, deci numai cu privire la procedurile penale și civile.

Accesul liber la justiție constă din posibilitatea oricărei persoane de a introduce la libera apreciere o acțiune, chiar nefondată în justiție, cu obligarea corelativă a instanței statale competente de a se pronunța asupra acțiunii. Este vorba, în mod evident, de o libertate, și nu de o obligație. Curtea admite posibilitatea celui îndreptățit de a renunța la accesul în justiție atât în materie civilă, cât și în materie penală, prin posibilitatea de a alege calea arbitrajului sau a plății unei amenzi compozitorii, în scopul de a evita procesul civil sau penal.

Statele au obligația de a crea un sistem judiciar care să garanteze neutralitatea instanței, în sensul că magistratului i se asigură poziția de arbitru neutru, față de părțile litigiului, el fiind acela ce are datoria să păstreze balanța egală între acuzare și apărare.

Independența instanței constituie o condiție a neutralității ei, și aceasta se dovedește prin lipsa oricărui amestec ori aparență de amestec din partea altor puteri ale statului sau a părților, precum și existența unor garanții reale contra oricăror presiuni exterioare.

Convenția dispune că „orice persoană are dreptul ca și cauza să fie judecată... într-o durată rezonabilă de timp”, cu alte cuvinte, trebuie să fie o justiție expeditivă, cu condiția de a nu fi și una proastă.

A apărut, astfel, noțiunea de durată rezonabilă a procedurii.

De exemplu, s-a stabilit ca rezonabilă procedura unui stat membru, care permitea, pentru anumite infracțiuni, aplicarea unei pedepse privative de libertate, după o judecată de câteva minute,

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

deoarece împiedica accesul unei persoane în mod real și concret la justiție.

Cu alte cuvinte, este de preferat o justiție lentă și corectă, uneia rapide și inechitabile. S-a mai stabilit că rezonabilitatea termenului vizează procedura în ansamblul său, și nu doar în fața unei instanțe.

Conform art. 6, orice persoană are dreptul să îi fie judecată cauza în public, precum și ca hotărârea să fie pronunțată în public, accesul în sală putând fi interzis publicului sau presei pe toată durata procesului sau pe o anumită durată, pentru a se proteja morala, ordinea publică sau securitatea națională, într-o societate democratică, dacă interesele minorilor sau protecția vieții private a părților o impun, ori în măsura în care instanța consideră, în circumstanțele excepționale analizate cu strictețe, că publicitatea poate să aducă atingere intereselor justiției. Publicitatea procedurii asigură transparența justiției, elimină arbitriul și permite publicului să vegheze la administrarea acesteia.

Egalitatea armelor presupune aplicarea principiului contradictorialității, potrivit căruia litigiul trebuie să facă obiectul unei dezbateri contradictorii între părți, pe parcursul căreia ele iau cunoștință reciproc de pretenții, probe, iar inculpatul de acuzele aduse, putându-le analiza și discuta, în apărarea și promovarea drepturilor și intereselor lor, presupune obligația magistratului de a motiva hotărârile în mod explicit, pe înțelesul părților și al terților, urmând ca aceștia să procedeze în consecință, presupune obligația magistratului de a administra echitabil și în totalitate probele, de a derula procedurile oral, folosind, atunci când este cazul, interpreți și, nu în ultimul rând, presupune dreptul persoanei de a fi prezentă la propriul proces, ceea ce necesită notificarea oficială și personală.

Garanțiile speciale în materie penală

Garanțiile speciale în materia dreptului penal constau din prezumția de nevinovăție, dreptul de a fi informat asupra acuzații, dreptul de a dispune de timpul și facilitățile necesare apărării, dreptul la asistență juridică, dreptul de a convoca și interoga martorii și dreptul la un interpret. Conform principiului prezumției de nevinovăție, orice persoană acuzată de săvârșirea unei infracțiuni se prezumă a fi nevinovată, până când vinovăția sa este stabilită legal.

a) *Dreptul la tăcere și privilegiul contra autoincrimării* constă din aceea că orice persoană are dreptul să tacă și să nu fie obligată ca prin declarațiile sale să contribuie la propria sa incriminare. Într-un caz concret, reclamantul a refuzat să își decline identitatea și a fost arestat, sub acuzația de a fi participat la acțiunile unei grupări teroriste, iar în contextul în care a tăcut pe parcursul tuturor interogatoriilor, a fost

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

condamnat la o pedeapsă privată de libertate, judecătorii interpretând tăcerea ca o admitere a inculpatului a participării sale la comiterea faptei. Curtea a admis plângerea, stabilind că nu se poate ține cont de tăcere, în situații care implică o explicație a celui acuzat. Aceste drepturi impun legiuitorului național să nu sancționeze refuzul de a coopera, iar, pe de altă parte, permit judecătorului să nu interpreteze tăcerea ca admitere a vinovăției, în anumite condiții.

b) *Problema prezumției de nevinovăție*, în cazul lipsei unei hotărâri de condamnare, se pune în cazul cheltuielilor de judecată și a altor pagube materiale produse celui acuzat cu ocazia procedurii (exemplu: cheltuieli de deplasare, lipsa de la serviciu, perturbarea afacerilor, ș.a.).

Curtea a decis că nu constituie o violare a art. 6, cazul în care persoana a fost obligată să plătească cheltuieli de judecată, atunci când procedura de judecată s-a întrerupt, pentru că pedeapsa ce ar fi putut fi pronunțată era insignifiantă.

Atitudinea față de persoana necondamnată penal presupune practica judecătorului de a ține seama de existența antecedentelor penale, astfel că prezumția de nevinovăție este abordată diferit, în funcție de existența sau inexistența antecedentelor penale.

De asemenea, se cere abținerea de la orice afirmații publice vizând vinovăția acestor categorii de persoane.

c) *Dreptul de a fi informat asupra acușării* implică obligația de a-i aduce la cunoștință celui în cauză natura și cauza acușării, cu scopul de a asigura respectarea riguroasă a egalității armelor, al cărui element este.

d) *Dreptul de a dispune de timpul și facilitățile necesare apărării* presupune echilibrarea în materie penală a relației acuzator-acuzat, pentru a se asigura echitabilitatea procedurii. Acuzatul poate comunica liber cu apărătorul său, care are dreptul de a merge la locul de detenție și de a avea discuții confidențiale. De asemenea, el trebuie să aibă acces la dosarul cauzei, pentru a i se crea posibilitatea reală de a se apăra.

Acest drept nu este unul absolut, deoarece nu exclude principiul caracterului secret al urmăririi penale, care operează atunci când este justificat de un interes public.

În faza judecării cauzei, inculpatul și apărătorul său au dreptul de a lua la cunoștință, de la bun început, de probele pe care se întemeiază acușarea.

O cerință ce ține de esența procedurii judiciare este și aceea ca ședința de judecată să nu se

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

prelungescă excesiv și să nu se desfășoare pe timpul nopții, astfel încât inculpatul, apărătorul său și membrii completului de judecată, ca, de altfel, și acuzatorul, să nu fie afectați de starea de oboseală. Curtea a decis că o ședință de judecată care a durat 17 ore a constituit o violare a art. 6, deoarece atât inculpații, cât și apărătorii lor, nu au mai putut urmări cu atenție dezbaterile și nu au mai putut răspunde la problemele ridicate, fiind afectați de starea de oboseală excesivă.

În practica instanței europene, s-a stabilit că dreptul la asistență juridică, în materie penală, există încă din stadiul anchetei preliminare, efectuate de către organele de poliție, precum și în cazul în care inculpatul nu participă voluntar la audiere. Curtea a condamnat Olanda pentru că judecătorul nu a permis avocatului să participe la dezbateri, deoarece inculpatul pe care îl apăra nu a dorit să participe la judecată. Inculpatul se poate apăra singur sau poate fi asistat de un avocat ales, ori desemnat din oficiu.

Dreptul la un interpret constă din aceea că orice acuzat este îndreptățit de a fi asistat în mod gratuit de un interpret, dacă nu cunoaște sau nu vorbește limba în care se desfășoară audiența. Instanța va analiza, în funcție de naționalitatea, cetățenia și locul de rezidență al persoanei în cauză, oportunitatea folosirii unui interpret, pentru a se evita cererile cu caracter dilatoriu ori șicanator.

Gratuitatea acestui serviciu presupune că suma cu titlu de contravaloare a onorariului nu poate fi inclusă în cheltuielile judiciare, în caz de condamnare a inculpatului.

Nici o pedeapsă fără lege

Art. 7

1. Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul în care a fost săvârșită, nu constituia o infracțiune, potrivit dreptului național sau internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea care era aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii.

2. Prezentul articol nu va aduce atingere judecării și pedepsirii unei persoane vinovate de o acțiune sau de o omisiune care, în momentul săvârșirii sale, era considerată infracțiune potrivit principiilor generale de drept recunoscute de națiunile civilizate.

Acest principiu consacrat, lansat de Cesare Beccaria prin formula *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege* interzice retroactivitatea legilor penale, este consacrat în art. 7 al Convenției și art. 15 din Pactul Internațional privind drepturile civile și politice.

Principiul legalității constituie un fundament al civilizației juridice europene și este inclus în

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

legislațiile tuturor statelor europene și în tratatele internaționale în materie penală. El impune ca infracțiunile și pedepsele să fie stabilite doar prin lege, constituind, astfel o piedică în fața arbitrariului.

Principiul este aplicabil doar în situația în care se ajunge la o hotărâre de condamnare. Cu privire la acest aspect, s-au exprimat rezerve justificate, în sensul că pot exista și alte situații, în care principiul în discuție trebuie să își găsească incidența, ca, de exemplu, în cazul aplicării măsurii internării acuzatului achitat pe motivul iresponsabilității sale. Presupunând o privare de libertate, în mod evident, această sancțiune are caracter penal. Deci, pe bună dreptate, în literatura de specialitate s-a precizat că principiul nu se suprapune perfect pe materia penală.

Principiul legalității instituie, așa cum s-a mai arătat, un drept fundamental al persoanei. Nu există o violare a acestui principiu, atunci când aplicarea retroactivă a legii creează celui în cauză o situație mai favorabilă. El este un principiu cu *valoare constituțională*, astfel că orice normă juridică ce îi contravine este una neconstituțională.

Una din garanțiile respectării acestui principiu o constituie *posibilitatea fiecărei persoane de a avea acces la textul legii aplicabile*, și aceasta se realizează prin publicarea în jurnalul oficial al statului, precum și în alte publicații accesibile oricui.

Atunci când, prin excepție, dreptul intern recunoaște unei hotărâri judecătorești calitatea de izvor de drept, accesibilitatea se realizează la fel ca și în cazul legilor.

Normele juridice publicate în condiții speciale, destinate și disponibile doar pentru anumite instituții sau autorități, nu pot fi considerate legi, nefiind întrunită condiția accesibilității.

Pe lângă faptul că legile trebuie să fie clare și concise, ele trebuie să fie interpretate în sens strict, ceea ce înseamnă că judecătorul nu poate sancționa decât o faptă prevăzută de lege și nu poate aplica o pedeapsă, decât în limitele prevăzute de lege. Cu toate acestea, judecătorilor li se recunoaște o anumită putere de apreciere, dar în limitele menționate.

Principiul egalității vizează interdicția aplicării retroactive a legii de incriminare, cu excepția legii penale mai favorabile care îl avantajează pe inculpat.

Dreptul la respectarea vieții private și de familie

Art. 8

1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept, decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.

Conform art. 8, orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului și corespondenței sale. Acest drept garantează dreptul la intimitate sau așa-zisul drept de a fi lăsat în pace și semnifică respectul social datorat individului. De acest drept beneficiază atât persoanele fizice, cât și persoanele juridice, dar, în primul rând, se adresează celei dintâi categorii de persoane.

Viața privată presupune viața privată personală și viața privată socială. Cea dintâi implică comportamentul persoanei și anonimatul acesteia. Cea de-a doua implică, potrivit practicii Curții, unele elemente specifice vieții de familie.

Viața privată personală include dreptul persoanei la integritate fizică, dreptul de a trăi la adăpost de privirile indiscrete ale altuia, protecția anonimatului, protejarea reputației profesionale ori sociale, dreptul la identitate, libertatea sexuală, confidențialitatea stării de sănătate, dreptul de a dispune de corpul său după cum dorește, dreptul de a trăi în anumite condiții, ori de a avea un anumit standard de viață, ș.a.

Instanța europeană a decis că art. 8 devine incident ori de câte ori o persoană suferă anumite neplăceri ale vieții sale cotidiene, cu condiția ca aceasta să aibă o anumită importanță, ca, de exemplu, în situația în care statul refuză să îi acorde unei persoane medicamentele necesare tratamentului unei maladii de care suferă, sau atunci când statul permite fumatul în locurile publice.

Viața privată socială include, pe lângă drepturile unei persoane de a se dezvolta individual așa cum dorește, și dreptul acelei persoane de a stabili relații cu semenii săi fără piedici. Este vorba, așa cum s-a stabilit în practica instanței europene, de relațiile interpersonale existente, și nu de relații personale viitoare.

Aici se includ și activitățile profesionale sau comerciale ale unei persoane, având în vedere că la serviciu majoritatea persoanelor au cea mai mare parte a ocaziilor de a stabili legături cu lumea exterioară.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

Viața familială

Viața familială este specifică unui cuplu căsătorit, însă, în mod evident, noțiunea include și cuplurile necăsătorite, condiția esențială fiind aceea ca, în ambele situații, relația să fie efectivă, în caz contrar, existând doar prezumpția unei vieți de familie. Un aspect al vieții de familie îl constituie relațiile dintre părinți și copii.

Dreptul la o viață familială apare, potrivit opiniei Curții, la momentul nașterii copilului, anterior acestui moment neexistând relațiile sociale specifice.

Viața de familie există indiferent dacă legătura dintre părinți și copii este una biologică sau una juridică, deoarece calitatea de părinte nu este dată în baza unei astfel de legături.

Legăturile dintre părinți și copiii lor minori prezumă existența unor relații materiale și emoționale între aceștia.

După împlinirea vârstei majoratului, existența vieții de familie se fundamentează și pe o condiție suplimentară, și anume aceea a unui grad de dependență materială și emoțională ce depășește legăturile sentimentale normale la care ne-am referit anterior. Această dependență se realizează, de regulă, ca urmare a unei relații de coabitare îndelungate. De exemplu, Curtea a stabilit că într-un cuplu format din două femei, din care una a născut un copil prin procedeul inseminării artificiale, iar cealaltă a devenit bărbat în urma operației de schimbare de sex, precum și din copilul născut de cea dintâi, există o viață familială protejată prin art. 8, dat fiind relația lor strânsă, coabitarea îndelungată și comportamentul specific unei familii normale.

Viața de familie presupune dreptul la o recunoaștere juridică a relațiilor de familie, cu toate consecințele ce derivă din aceasta, și drepturi de natură patrimonială. Art. 8 nu garantează dreptul unei persoane de a obține desfacerea sau anularea căsătoriei, deoarece aceasta nu are legătură cu exercitarea drepturilor ce rezultă din sentimentele pe care se fundamentează o familie și nici nu include dreptul de a stabili neîngrădit locul în care să se desfășoare viața familială.

Domiciliul

Art. 8 este incident și asupra dreptului la respectarea inviolabilității domiciliului, acesta incluzând, în primul rând, locuința unei persoane, concept în care Curtea a admis că se încadrează inclusiv rulota folosită ca atare de o persoană nomadă sau casa de vacanță a unei persoane care a folosit-o timp de câțiva ani. Curtea a extins aplicarea art. 8 și la sediul profesional al unei persoane

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

juridice. În al doilea rând, orice persoană are dreptul de a-și utiliza domiciliul, astfel că avem de-a face cu o încălcare a art. 8, ori de câte ori o persoană este împiedicată să intre în locuința sa. În al treilea rând, orice persoană are dreptul la existența unui domiciliu și, implicit, a unei locuințe.

Correspondența

Dreptul la inviolabilitatea corespondenței presupune protecția expresă a secretului relațiilor personale ale unei persoane sau, mai concret, secretul gândurilor și trăirilor interioare ale acesteia. Opinia Curții este aceea că, prin corespondență, nu se înțelege doar corespondența clasică, ci orice fel de comunicare între două sau mai multe persoane, realizată cu intenția de a avea caracter privat, ca, de exemplu, corespondența prin internet, mesajele telefonice sau prin intermediul pager-ului.

Libertatea de gândire, de conștiință și de religie

Art. 9

1. *Orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea în mod individual sau în colectiv, în public sau în particular, prin cult, învățământ, practici și îndeplinirea ritualurilor.*
2. *Libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile nu poate face obiectul altor restrângeri, decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru siguranța publică, protecția ordinii, a sănătății sau a moralei publice, ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora.*

Acest drept presupune respectarea convingerilor unei persoane de către autoritățile publice, pentru a garanta acesteia o perfectă independență spirituală. Curtea îl consideră ca fiind unul din fundamentele unei societăți democratice și unul dintre motoarele pluralismului inerent unei astfel de societăți, astfel că statele nu pot, în principiu, să interzică, să limiteze ori să impună condiții prea rigide ori prohibitive pentru exercitarea anumitor convingeri filozofice ori religioase.

Obligațiile pozitive și negative ale statelor, cu rol de garanție în asigurarea acestui drept, sunt asemănătoare cu cele analizate anterior.

Articolul în discuție garantează dreptul persoanei de a avea o convingere și dreptul persoanei de a-și manifesta convingerea.

Dreptul de a avea o convingere nu suferă limitări, nimeni neputând interveni pentru a impune

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

unei persoane un anumit mod de gândire.

În ceea ce privește dreptul de a-și manifesta convingerea, Curtea a stabilit că ține de dreptul unei persoane de a-și manifesta religia sau de a fi conducător al unei comunități religioase, ori de a-și desfășura activitatea religioasă într-un imobil amenajat în acest scop.

Libertatea de exprimare

Art. 10

1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau a comunica informații ori idei, fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică Statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercițarea acestor libertăți, ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.

Art. 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului și art. 19 al Declarației Universale a Drepturilor Omului consacră libertatea de expresie, ca drept impus de dezvoltarea democratică a societății, dezvoltare ce implică pluralismul politic și, implicit, al ideilor și conceptelor. Acest drept presupune existența a două elemente ce se condiționează reciproc, respectiv libertatea de exprimare a unei opinii și libertatea de informare.

Libertatea de opinie constă din dreptul oricărei persoane de a nu suferi atingeri pentru exprimarea opiniilor sale. Această libertate nu trebuie, însă, să contravină prevederilor Convenției, care impun un spirit de toleranță și interzic manifestările discriminatorii, deoarece, într-un astfel de caz, articolul 10 nu este aplicabil.

Libertatea de informare acoperă atât dreptul persoanei de a comunica informații, cât și dreptul persoanei de a primi astfel de informații.

În legătură cu această problemă, în practica instanței europene a fost pus în discuție dreptul la replică în mass-media, statuându-se că el constituie un element important al libertății de expresie.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

Noțiunea de informație este înțeleasă în sens larg, în sensul că nu include doar faptele și știrile brute, ori chestiunile de interes general, dar și informațiile produse în mod deliberat, precum programele radio-tv, operele de artă, exprimarea poziției în cadrul unui proces, discursul politic, filozofic sau religios, etc.

Convenția protejează dreptul aproape nelimitat al persoanei de a accede la orice informație disponibilă pentru public, precum și libera circulație a suporturilor informației.

La fel ca și în cazul celorlalte drepturi anterior analizate, statele au obligații pozitive și obligații negative, de natură a asigura, prin îndeplinirea lor, exercițiul efectiv al libertății de exprimare.

Ingerințele statelor în libertatea de exprimare au fost clasificate în ingerințe de natură preventivă și ingerințe de natură punitivă, după cum nu permit expunerea unor idei și informații anterior oferirii lor spre publicare sau după cum impun aplicarea de sancțiuni civile, penale, disciplinare ori administrative, pentru exercitarea dreptului la libertatea de exprimare, ulterior exprimării ideilor litigioase.

Curtea monitorizează și nu admite exercitarea în mod discreționar a *clauzei de autorizare*, care se concretizează printr-un sistem de licențiere din partea statului, a întreprinderilor de radio-tv și cinema. Autoritățile naționale au obligația de a comunica motivele care conduc la o soluție de respingere a unei cereri de autorizare.

Pe de altă parte, dreptul la libertatea de exprimare nu este unul absolut, ci poate suferi anumite limitări. Pentru a se ajunge la așa-zisa *clauză derogatorie*, trebuie respectate cumulativ trei condiții, și anume ca ingerința statului să fie prevăzută de lege, să vizeze unul din scopurile legitime expres menționate în art. 10 și să fie necesară într-o societate democratică.

Ingerințele statului pot avea loc în următoarele situații:

- în scopul protejării securității naționale, a ocrotirii și prevenirii infracțiunilor;
- în scopul protejării bunei funcționări a justiției;
- în scopul protejării drepturilor și intereselor altuia.

În ceea ce privește *proporționalitatea ingerinței*, Curtea ia în calcul, pentru a verifica respectarea acestei condiții, trei elemente, și anume: măsura în care subiectul abordat în cadrul exprimării litigioase este unul de interes public; gravitatea și contextul afirmațiilor făcute; gradul de severitate al sancțiunii.

Libertatea presei

Având rolul esențial de a asigura dezbaterea publică asupra unor interese de ordin general,

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

presa este considerată de Curte ca fiind unul dintre stâlpii democrației. Se cere, însă, ca această activitate, respectiv aceea de jurnalism, să se desfășoare cu bună-credință.

Sunt considerate ca inacceptabile situațiile în care se aduc acuzații grave privind comiterea unor infracțiuni de către funcționarii publici, fără a încerca să probeze, ca semn al buneicredințe, cel puțin în fața instanțelor interne sesizate, veridicitatea celor afirmate.

Cu alte cuvinte, libertatea de exprimare implică și obligații corelative, care apasă, în special, asupra presei.

Curtea acordă o importanță deosebită protecției sursei jurnalistice, considerând că obligarea unui jurnalist în a-și releva sursele constituie o ingerință în activitatea sa. Exemplificăm cazul unui jurnalist care a reușit să se infiltreze într-o rețea de turism pedofil din India, pe care a demascato, ceea ce a condus la demararea unei anchete, pe parcursul căreia reclamantul a fost determinat să deconspire sursa. Curtea a constatat încălcarea art. 10, deoarece nu se pune problema unei surse jurnalistice clasice. De asemenea, Curtea a stabilit că efectuarea de percheziții asupra unor jurnaliști, pentru a determina originea informațiilor, constituie o ingerință gravă în libertatea lor de exprimare.

Libertatea de întrunire și asociere

Art. 11

1. Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire pașnică și libertatea de asociere, inclusiv dreptul de a constitui, cu alții, syndicate și de a se afilia la syndicate, pentru apărarea intereselor sale.

2. Exercițarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor restrângeri, decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protejarea sănătății sau a moralei, ori pentru protecția drepturilor și libertăților altora. Prezentul articol nu interzice ca restrângeri legale să fie impuse exercitării acestor drepturi de către membrii forțelor armatei, ai poliției sau ai administrației de stat.

Acest articol garantează dreptul persoanei la manifestarea publică a opțiunilor sale individuale, protejându-i acesteia libertatea de asociere și de reunire.

Beneficiarii acestui drept pot fi atât persoane fizice, cât și persoane juridice. De exemplu, când se dispune desființarea unui partid, calitatea de victimă o au atât membrii acestuia, cât și organizația politică în sine.

Libertatea de reunire sau întrunire implică dreptul persoanei de a participa fizic la o manifestație,

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

fără riscul de a fi supusă unei sancțiuni.

Având în vedere că manifestațiile implică, de regulă, unele riscuri pentru ordinea publică și măsurile de prevenire aferente, Curtea a apreciat că dispozițiile din legislația internă a unui stat, prin care se prevede necesitatea unor autorizații prealabile în acest sens, nu contravin prevederilor art. 11. De asemenea, Curtea a apreciat că simplul fapt că manifestația nu era autorizată și deci era nelegală nu justifică reprimarea ei, ceea ce nu este cazul atunci când manifestațiile au un caracter violent.

Libertatea de asociere constă din dreptul oricărei persoane de a crea sau de a adera la o asociație de persoane cu scop cultural, social, politic, caritabil, etc.

Art. 11 prevede, însă, și o limitare specială în ceea ce privește libertatea de asociere a membrilor forțelor armate, a poliției și a administrației de stat, deoarece este inacceptabil ca acestea să poată declara grevă.

Curtea a apreciat că activitatea oricărei asociații trebuie desfășurată independent de orice intervenție a statului, care are sarcina să asigure doar cadrul legal necesar exercitării libere a acestui drept.

Între libertățile în discuție se înscriu și libertatea de asociere sindicală, cu dreptul corelativ la grevă, precum și libertatea de asociere politică. Cu privire la acest din urmă drept, se impune să precizăm că în jurisprudență au fost impuse unele limite, precum interzicerea creării de partide politice pe baze etnice sau a celor care au obiective contrare unui regim democratic.

Dreptul la căsătorie

Art. 12

Începând cu vârsta stabilită prin lege, bărbatul și femeia au dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie, conform legislației naționale ce reglementează exercitarea acestui drept.

Art. 12 prevede dreptul de a întemeia o familie prin căsătorie. Curtea face distincție între dreptul la căsătorie și dreptul de a întemeia o familie. Textul Convenției nu se referă și la dreptul de a desface o căsătorie și o familie prin divorț.

În jurisprudență, s-au dat soluții contradictorii privind căsătoria a două persoane de același sex, din care una și-a schimbat sexul printr-o operație specifică.

Convenția a lăsat la latitudinea statelor reglementările în materie de căsătorie, ceea ce le atribuie obligația de a lua măsuri legislative în acest sens, cu precizarea că trebuie să se abțină de la

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

impunerea unor limitări excesive și, deci, nerezonabile ale posibilității persoanelor de a se căsători. Curtea a apreciat, de exemplu, că interdicția persoanei de a se recăsători timp de trei ani de la data rămânerii definitive a hotărârii de divorț sau interdicția de a se recăsători a celui condamnat pentru abandon de familie, constituie încălcări ale art. 12.

Dreptul la un recurs efectiv

Art. 13

Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-a datorat unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.

În legătură cu acest drept, în literatura de specialitate s-au făcut precizări de ordin terminologic, pe deplin justificate, în sensul că noțiunea de „recurs” trebuie înțeleasă în sensul de remediu.

Dreptul consacrat prin art. 13 garantează oricărei persoane ce se poate pretinde victimă a unei alte dispoziții a Convenției posibilitatea de a sesiza o autoritate de stat cu o acțiune prin care să solicite constatarea violării, încetarea ei și repararea prejudiciului suferit. Cu alte cuvinte, așa cum s-a reținut în literatura de specialitate, art. 13 nu consacră un drept propriu-zis, ci o modalitate de garantare a respectării celorlalte dispoziții ale Convenției.

Drepturile și libertățile omului cuprinse în Convenție pot fi structurate în tabelul nr. 1:

Nr. crt.	Drepturi ale omului prevăzute de Convenție	Corespondentul constituțional
1.	Dreptul la viață	Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică
2.	Interzicerea torturii	
3.	Interzicerea sclaviei și a muncii forțate	Dreptul la muncă, protecția socială a muncii și interzicerea muncii forțate
4.	Dreptul la libertate și la siguranță	Dreptul la libertate individuală și la siguranța persoanei
5.	Dreptul la un proces echitabil	Dreptul la apărare
6.	Nici o pedeapsă fără lege	

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

7.	<i>Dreptul la respectarea vieții private și de familie</i>	<i>Dreptul la viață intimă, familială și privată, inviolabilitatea domiciliului și secretul corespondenței</i>
8.	<i>Libertatea de gândire, de conștiință și de religie</i>	<i>Dreptul la libertatea conștiinței</i>
9.	<i>Libertatea de exprimare</i>	<i>Dreptul la libertatea de exprimare</i>
10.	<i>Libertatea de întrunire și de asociere</i>	<i>Dreptul la libertatea întrunirilor și Dreptul de asociere</i>
11.	<i>Dreptul la căsătorie</i>	<i>Drepturi cu privire la familie</i>
12.	<i>Dreptul la un recurs efectiv</i>	
13.	<i>Interzicerea discriminării bazate pe:</i> • Sex • Rasă • Culoare • Limbă • Religie • Opinii politice sau alte opinii • Origine națională sau socială • Apartenență la o minoritate națională • Avere • Naștere • Orice altă situație	<i>Interzicerea discriminării bazate pe:</i> • Rasă, naționalitate sau origine etnică • Limbă • Religie • Sex • Opinie • Apartenență politică • De avere sau origine socială
14.		<i>Dreptul la ocrotirea sănătății</i>
15.		<i>Dreptul la un mediu sănătos</i>
16.		<i>Dreptul la vot și de a fi ales</i>
17.		<i>Dreptul la informație, învățatură și cultură</i>
18.		<i>Dreptul la grevă</i>
19.		<i>Dreptul de proprietate privată</i>

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

20.		<i>Dreptul la libertate economică</i>
21.		<i>Dreptul la moștenire</i>
22.		<i>Drepturi cu privire la nivelul de trai</i>
23.		<i>Dreptul la protecție al copiilor și tinerilor</i>
24.		<i>Dreptul la protecție al persoanelor cu handicap</i>
25.		<i>Dreptul de petiționare</i>
26.		<i>Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică</i>

5.2. Drepturi fundamentale reglementate de Constituția României

Constituția reprezintă actul normativ care structurează din punct de vedere juridic sistemul politico-organizatoric al funcționării statului și poziția juridică a subiecților de drept raportat la autoritatea statală.

Constituția României adoptată pe data de 21 noiembrie, ratificată prin referendumul la 8 decembrie 1991 a fost înlocuită (modificată și completată) de noua Constituție a României adoptată în 2003, prin Legea de revizuire a Constituției publicată în Monitorul Oficial al României nr. 669 din 22 septembrie 2003, ratificată prin Referendumul Național din 19 octombrie 2003.

TITLUL II al Constituției României reglementează DREPTURILE, LIBERTĂȚILE ȘI ÎNDATORIRILE FUNDAMENTALE.

CAPITOLUL I se referă la unele dispoziții comune cu valoare de principii:

1. **Universalitatea**, reglementată de art. 15, potrivit căreia, cetățenii beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea. Legea dispune numai pentru viitor, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile.

2. **Egalitatea în drepturi**: Potrivit acestui principiu, cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări. Nimeni nu este mai presus de lege. Funcțiile și

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condițiile legii, de persoanele care au cetățenia română și domiciliul în țară. Statul român garantează egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru ocuparea acestor funcții și demnități. În condițiile aderării României la Uniunea Europeană, cetățenii Uniunii care îndeplinesc cerințele legii organice au dreptul de a alege și de a fi aleși în autoritățile administrației publice locale.

3. **Cetățenii români în străinătate:** Cetățenii români se bucură în străinătate de protecția statului român și trebuie să-și îndeplinească obligațiile, cu excepția acelor ce nu sunt compatibile cu absența lor din țară.

4. **Cetățenii străini și apatrizii:** Cetățenii străini și apatrizii care locuiesc în România se bucură de protecția generală a persoanelor și a averilor, garantată de Constituție și de alte legi. Dreptul de azil se acordă și se retrage în condițiile legii, cu respectarea tratatelor și a convențiilor internaționale la care România este parte.

5. **Extrădarea și expulzarea:** Cetățeanul român nu poate fi extrădat sau expulzat din România. Prin derogare, cetățenii români pot fi extrădați în baza convențiilor internaționale la care România este parte, în condițiile legii și pe bază de reciprocitate. Cetățenii străini și apatrizii pot fi extrădați numai în baza unei convenții internaționale sau în condiții de reciprocitate. Expulzarea sau extrădarea se hotărăște de justiție.

6. **Tratatele internaționale privind drepturile omului:** Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte. Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.

7. **Accesul liber la justiție:** Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime. Nici o lege nu poate îngădi exercitarea acestui drept. Părțile au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil. Jurisdicțiile speciale administrative sunt facultative și gratuite.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

CAPITOLUL II se referă la drepturile și libertățile individuale:

1. **Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică:** Dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei sunt garantate. Nimeni nu poate fi supus torturii și nici unui fel de pedeapsă sau de tratament inuman ori degradant. Pedeapsa cu moartea este interzisă.

2. **Libertatea individuală:** Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile. Percheziționarea, reținerea sau arestarea unei persoane sunt permise numai în cazurile și cu procedura prevăzute de lege. Reținerea nu poate depăși 24 de ore. Arestarea preventivă se dispune de judecător și numai în cursul procesului penal. În cursul urmăririi penale arestarea preventivă se poate dispune pentru cel mult 30 de zile și se poate prelungi cu câte cel mult 30 de zile, fără ca durata totală să depășească un termen rezonabil, și nu mai mult de 180 de zile. În faza de judecată instanța este obligată, în condițiile legii, să verifice periodic, și nu mai târziu de 60 de zile, legalitatea și temeinicia arestării preventive și să dispună, de îndată, punerea în libertate a inculpatului, dacă temeiurile care au determinat arestarea preventivă au încetat sau dacă instanța constată că nu există temeiuri noi care să justifice menținerea privării de libertate. Încheierile instanței privind măsura arestării preventive sunt supuse căilor de atac prevăzute de lege. Celui reținut sau arestat i se aduc de îndată la cunoștință, în limba pe care o înțelege, motivele reținerii sau ale arestării, iar învinuirea, în cel mai scurt termen; învinuirea se aduce la cunoștință numai în prezența unui avocat, ales sau numit din oficiu. Punerea în libertate a celui reținut sau arestat este obligatorie, dacă motivele acestor măsuri au dispărut, precum și în alte situații prevăzute de lege. Persoana arestată preventiv are dreptul să ceară punerea sa în libertate provizorie, sub control judiciar sau pe cauțiune. Până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești de condamnare, persoana este considerată nevinovată. Nici o pedeapsă nu poate fi stabilită sau aplicată decât în condițiile și în temeiul legii. Sancțiunea privativă de libertate nu poate fi decât de natură penală.

3. **Dreptul la apărare:** Dreptul la apărare este garantat. În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

4. **Libera circulație:** Dreptul la liberă circulație, în țară și în străinătate, este garantat. Legea stabilește condițiile exercitării acestui drept. Fiecărui cetățean îi este asigurat dreptul de a-și stabili domiciliul sau reședința în orice localitate din țară, de a emigra, precum și de a reveni în țară.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

5. **Viața intimă, familială și privată:** Autoritățile publice respectă și ocrotesc viața intimă, familială și privată. Persoana fizică are dreptul să dispună de ea însăși, dacă nu încalcă drepturile și libertățile altora, ordinea publică sau bunele moravuri.

6. **Inviolabilitatea domiciliului:** Domiciliul și reședința sunt inviolabile. Nimeni nu poate pătrunde sau rămâne în domiciliul ori în reședința unei persoane fără învoirea acesteia. De la aceste prevederi se poate deroga prin lege pentru următoarele situații:

- a) executarea unui mandat de arestare sau a unei hotărâri judecătorești;
- b) înlăturarea unei primejdii privind viața, integritatea fizică sau bunurile unei persoane;
- c) apărarea securității naționale sau a ordinii publice;
- d) prevenirea răspândirii unei epidemii.

Percheziția se dispune de judecător și se efectuează în condițiile și în formele prevăzute de lege. Perchezițiile în timpul nopții sunt interzise, în afară de cazul infracțiunilor flagrante.

7. **Secretul corespondenței:** Secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimeri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare este inviolabil.

8. **Libertatea conștiinței:** Libertatea gândirii și a opiniilor, precum și libertatea credințelor religioase nu pot fi îngărdite sub nici o formă. Nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrare convingerilor sale. Libertatea conștiinței este garantată; ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc. Cultele religioase sunt libere și se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii. În relațiile dintre culte sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acțiuni de învrăjbire religioasă. Cultele religioase sunt autonome față de stat și se bucură de sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în azile și în orfelinate. Părinții sau tutorii au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine.

9. **Libertatea de exprimare:** Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile. Cenzura de orice fel este interzisă. Libertatea presei implică și libertatea de a înființa publicații. Nici o publicație nu poate fi suprimată. Legea poate impune mijloacelor de comunicare în masă obligația de a face publică sursa finanțării. Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine. Sunt

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri. Răspunderea civilă pentru informația sau pentru creația adusă la cunoștință publică revine editorului sau realizatorului, autorului, organizatorului manifestării artistice, proprietarului mijlocului de multiplicare, al postului de radio sau de televiziune, în condițiile legii. Delictelor de presă se stabilesc prin lege.

10. Dreptul la informație: Dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit. Autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal. Dreptul la informație nu trebuie să prejudicieze măsurile de protecție a tinerilor sau securitatea națională. Mijloacele de informare în masă, publice și private, sunt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice. Serviciile publice de radio și de televiziune sunt autonome. Ele trebuie să garanteze grupurilor sociale și politice importante exercitarea dreptului la antenă. Organizarea acestor servicii și controlul parlamentar asupra activității lor se reglementează prin lege organică.

11. Dreptul la învățătură: Dreptul la învățătură este asigurat prin învățământul general obligatoriu, prin învățământul liceal și prin cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instrucție și de perfecționare. Învățământul de toate gradele se desfășoară în limba română. În condițiile legii, învățământul se poate desfășura și într-o limbă de circulație internațională. Dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a învăța limba lor maternă și dreptul de a putea fi instruite în această limbă sunt garantate; modalitățile de exercitare a acestor drepturi se stabilesc prin lege. Învățământul de stat este gratuit, potrivit legii. Statul acordă burse sociale de studii copiilor și tinerilor proveniți din familii defavorizate și celor instituționalizați, în condițiile legii. Învățământul de toate gradele se desfășoară în unități de stat, particulare și confesionale, în condițiile legii. Autonomia universitară este garantată. Statul asigură libertatea învățământului religios, potrivit cerințelor specifice fiecărui cult. În școlile de stat, învățământul religios este organizat și garantat prin lege.

12. Accesul la cultură: Accesul la cultură este garantat, în condițiile legii. Libertatea persoanei de a-și dezvolta spiritualitatea și de a accede la valorile culturii naționale și universale nu poate fi îngrădită. Statul trebuie să asigure păstrarea identității spirituale, sprijinirea culturii naționale, stimularea artelor,

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

protejarea și conservarea moștenirii culturale, dezvoltarea creativității contemporane, promovarea valorilor culturale și artistice ale României în lume.

13. Dreptul la ocrotirea sănătății: Dreptul la ocrotirea sănătății este garantat. Statul este obligat să ia măsuri pentru asigurarea igienei și a sănătății publice. Organizarea asistenței medicale și a sistemului de asigurări sociale pentru boală, accidente, maternitate și recuperare, controlul exercitării profesiilor medicale și a activităților paramedicale, precum și alte măsuri de protecție a sănătății fizice și mentale a persoanei se stabilesc potrivit legii.

14. Dreptul la mediu sănătos: Statul recunoaște dreptul oricărei persoane la un mediu înconjurător sănătos și echilibrat ecologic. Statul asigură cadrul legislativ pentru exercitarea acestui drept. Persoanele fizice și juridice au îndatorirea de a proteja și a ameliora mediul înconjurător.

15. Dreptul de vot și de a fi ales: Cetățenii au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv. Nu au drept de vot debilii sau alienații mintal, puși sub interdicție, și nici persoanele condamnate, prin hotărâre judecătorească definitivă, la pierderea drepturilor electorale. Au dreptul de a fi aleși cetățenii cu drept de vot care îndeplinesc condițiile prevăzute, dacă nu le este interzisă asocierea în partide politice. Candidații trebuie să fi împlinit, până în ziua alegerilor inclusiv, vârsta de cel puțin 23 de ani pentru a fi aleși în Camera Deputaților sau în organele administrației publice locale, vârsta de cel puțin 33 de ani pentru a fi aleși în Senat și vârsta de cel puțin 35 de ani pentru a fi aleși în funcția de Președinte al României. În condițiile aderării României la Uniunea Europeană, cetățenii români au dreptul de a alege și de a fi aleși în Parlamentul European.

16. Libertatea întrunirilor: Mitingurile, demonstrațiile, procesiunile sau orice alte întruniri sunt libere și se pot organiza și desfășura numai în mod pașnic, fără nici un fel de arme.

17. Dreptul de asociere: Cetățenii se pot asocia liber în partide politice, în sindicate, în patronate și în alte forme de asociere. Partidele sau organizațiile care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept ori a suveranității, a integrității sau a independenței României sunt neconstituționale. Nu pot face parte din partide politice judecătoria Curții Constituționale, avocații poporului, magistrații, membrii activi ai armatei, polițiștii și alte categorii de funcționari publici stabilite prin lege organică. Asociațiile cu caracter secret sunt interzise.

18. Dreptul la muncă, la protecția socială a muncii și interzicerea muncii forțate: Dreptul la muncă nu poate fi îngrădit. Alegerea profesiei, a meseriei sau a ocupației, precum și a locului de muncă

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

este liberă. Salariații au dreptul la măsuri de protecție socială. Acestea privesc securitatea și sănătatea salariaților, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim brut pe țară, repausul săptămânal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții deosebite sau speciale, formarea profesională, precum și alte situații specifice, stabilite prin lege. Durata normală a zilei de lucru este, în medie, de cel mult 8 ore. La muncă egală, femeile au salariu egal cu bărbații. Dreptul la negocieri colective în materie de muncă și caracterul obligatoriu al convențiilor colective sunt garantate. Munca forțată este interzisă. Nu constituie muncă forțată:

- a) activitățile pentru îndeplinirea îndatoririlor militare, precum și cele desfășurate, potrivit legii, în locul acestora, din motive religioase sau de conștiință;
- b) munca unei persoane condamnate, prestată în condiții normale, în perioada de detenție sau de libertate condiționată;
- c) prestațiile impuse în situația creată de calamități ori de alt pericol, precum și cele care fac parte din obligațiile civile normale stabilite de lege.

19. Dreptul la grevă: Salariații au dreptul la grevă pentru apărarea intereselor profesionale, economice și sociale. Legea stabilește condițiile și limitele exercitării acestui drept, precum și garanțiile necesare asigurării serviciilor esențiale pentru societate.

20. Dreptul de proprietate privată: Dreptul de proprietate, precum și creanțele asupra statului, sunt garantate. Conținutul și limitele acestor drepturi sunt stabilite de lege. Proprietatea privată este garantată și ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular. Cetățenii străini și apatrizii pot dobândi dreptul de proprietate privată asupra terenurilor numai în condițiile rezultate din aderarea României la Uniunea Europeană și din alte tratate internaționale la care România este parte, pe bază de reciprocitate, în condițiile prevăzute prin lege organică, precum și prin moștenire legală. Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreptă și prealabilă despăgubire. Sunt interzise naționalizarea sau orice alte măsuri de trecere silită în proprietate publică a unor bunuri pe baza apartenenței sociale, etnice, religioase, politice sau de altă natură discriminatorie a titularilor. Pentru lucrări de interes general, autoritatea publică poate folosi subsolul oricărei proprietăți imobiliare, cu obligația de a despăgubi proprietarul pentru daunele aduse solului, plantațiilor sau construcțiilor, precum și pentru alte daune imputabile autorității. Despăgubirile prevăzute se stabilesc de comun acord cu proprietarul sau, în caz de divergență, prin justiție. Dreptul

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

de proprietate obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului și asigurarea bunei vecinătăți, precum și la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii sau obiceiului, revin proprietarului. Avera dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă. Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii.

21. **Libertatea economică:** Accesul liber al persoanei la o activitate economică, libera inițiativă și exercitarea acestora în condițiile legii sunt garantate.

22. **Dreptul la moștenire:** Dreptul la moștenire este garantat.

23. **Nivelul de trai:** Statul este obligat să ia măsuri de dezvoltare economică și de protecție socială, de natură să asigure cetățenilor un nivel de trai decent. Cetățenii au dreptul la pensie, la concediu de maternitate plătit, la asistență medicală în unitățile sanitare de stat, la ajutor de șomaj și la alte forme de asigurări sociale publice sau private, prevăzute de lege. Cetățenii au dreptul și la măsuri de asistență socială, potrivit legii.

24. **Familia:** Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor. Condițiile de încheiere, de desfacere și de nulitate a căsătoriei se stabilesc prin lege. Căsătoria religioasă poate fi celebrată numai după căsătoria civilă. Copiii din afara căsătoriei sunt egali în fața legii cu cei din căsătorie.

25. **Protecția copiilor și a tinerilor:** Copiii și tinerii se bucură de un regim special de protecție și de asistență în realizarea drepturilor lor. Statul acordă alocații pentru copii și ajutoare pentru îngrijirea copilului bolnav ori cu handicap. Alte forme de protecție socială a copiilor și a tinerilor se stabilesc prin lege. Exploatarea minorilor, folosirea lor în activități care le-ar dăuna sănătății, moralității sau care le-ar pune în primejdie viața ori dezvoltarea normală sunt interzise. Minorii sub vârsta de 15 ani nu pot fi angajați ca salariați. Autoritățile publice au obligația să contribuie la asigurarea condițiilor pentru participarea liberă a tinerilor la viața politică, socială, economică, culturală și sportivă a țării.

26. **Protecția persoanelor cu handicap:** Persoanele cu handicap se bucură de protecție specială. Statul asigură realizarea unei politici naționale de egalitate a șanselor, de prevenire și de tratament ale handicapului, în vederea participării efective a persoanelor cu handicap în viața comunității, respectând drepturile și îndatoririle ce revin părinților și tutorilor.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

27. **Dreptul de petiționare:** Cetățenii au dreptul să se adreseze autorităților publice prin petiții formulate numai în numele semnatarilor. Organizațiile legal constituite au dreptul să adreseze petiții exclusiv în numele colectivelor pe care le reprezintă. Exercițarea dreptului de petiționare este scutită de taxă. Autoritățile publice au obligația să răspundă la petiții în termenele și în condițiile stabilite potrivit legii.

28. **Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică:** Persoana vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim, de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal al unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins sau a interesului legitim, anularea actului și repararea pagubei. Condițiile și limitele exercitării acestui drept se stabilesc prin lege organică. Statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare. Răspunderea statului este stabilită în condițiile legii și nu înlătură răspunderea magistraților care și-au exercitat funcția cu rea-credință sau gravă neglijență.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

DREPTURILE FUNDAMENTALE ALE OMULUI CONSACRATE DE CONSTITUȚIA ROMÂNIEI *Tabelul NR. 2*

Nr. crt.	Enunțarea dreptului	Reglementare
1.	Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică	Art. 22
2.	Dreptul la libertate individuală și la siguranța persoanei	Art. 23
3.	Dreptul la apărare	Art. 24
4.	Dreptul la liberă circulație	Art. 25
5.	<i>Dreptul la viață intimă, familială și privată</i>	Art. 26
6.	<i>Dreptul la inviolabilitatea domiciliului</i>	Art. 27
7.	<i>Dreptul la secretul corespondenței</i>	Art. 28
8.	<i>Dreptul la libertatea conștiinței</i>	Art. 29
9.	<i>Dreptul la libertatea de exprimare</i>	Art. 30
10.	<i>Dreptul la informație</i>	Art. 31
11.	<i>Dreptul la învățătură</i>	Art. 32
12.	<i>Dreptul la cultură</i>	Art. 33
13.	<i>Dreptul la ocrotirea sănătății</i>	Art. 34
14.	<i>Dreptul la un mediu sănătos</i>	Art. 35
15.	<i>Dreptul la vot și de a fi ales</i>	Art. 36-38
16.	<i>Dreptul la libertatea întrunirilor</i>	Art. 39
17.	<i>Dreptul de asociere</i>	Art. 40
18.	<i>Dreptul la muncă, protecția socială a muncii și interzicerea muncii forțate</i>	Art. 41-42
19.	<i>Dreptul la grevă</i>	Art. 43
20.	<i>Dreptul de proprietate privată</i>	Art. 44
21.	<i>Dreptul la libertate economică</i>	Art. 45
22.	<i>Dreptul la moștenire</i>	Art. 46
23.	<i>Drepturi cu privire la nivelul de trai</i>	Art. 47
24.	<i>Drepturi cu privire la familie</i>	Art. 48
25.	<i>Dreptul la protecție al copiilor și tinerilor</i>	Art. 49
26.	<i>Dreptul la protecție al persoanelor cu handicap</i>	Art. 50
27.	<i>Dreptul de petiționare</i>	Art. 51

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

28.	<i>Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică</i>	Art. 52

CATEGORII DE DISCRIMINĂRI *Tabelul nr. 3:*

Nr. crt.	Categorie	Strategii antidiscriminatorii
1.	<i>Discriminări de rasă, naționalitate sau origine etnică</i>	• Schimbarea mentalităților prin educația în familie și în școală • Legislație • Activitatea organismelor guvernamentale și nonguvernamentale
2.	<i>Discriminări de limbă</i>	
3.	<i>Discriminări de religie</i>	
4.	<i>Discriminări de gen</i>	
5.	<i>Discriminări de opinie</i>	
6.	<i>Discriminări de apartenență politică</i>	
7.	<i>Discriminări de avere sau de origine socială</i>	

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

CAP. VI – INSTITUȚII CARE SE OCUPĂ DE PROBLEMA EGALITĂȚII DE ȘANSE

1. **Direcția egalitate de șanse între femei și bărbați**, structură de specialitate a Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, are în domeniul egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați următoarele atribuții:

a) primește reclamații/plângeri privind încălcarea dispozițiilor normative referitoare la principiul egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați și al nediscriminării după criteriul de sex, de la persoane fizice, persoane juridice, instituții publice și private, și le transmite instituțiilor competente în vederea soluționării și aplicării sancțiunii și asigură consilierea victimelor în condițiile legii;

b) elaborează rapoarte, studii, analize și prognoze privind aplicarea principiului egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați în toate domeniile de activitate;

c) asigură schimbul de informații cu organismele europene din domeniul egalității de șanse între femei și bărbați.

2. **Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării**, este autoritatea de stat în domeniul discriminării, autonomă, cu personalitate juridică, aflată sub control parlamentar și, totodată, garant al respectării și aplicării principiului nediscriminării.

Consiliul își exercită atribuțiile în următoarele domenii:

- Prevenirea faptelor de discriminare prin realizarea de campanii de informare, de conștientizare privind drepturile omului, efectele discriminării, principiul egalității, cursuri de formare, de informare, proiecte și programe la nivel local, regional și național, realizarea de studii, rapoarte, etc.

- Medierea faptelor de discriminare a părților implicate în cazul de discriminare, în prezența reprezentanților Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării, urmărind reducerea și eliminarea faptelor de discriminare.

- Investigarea, constatarea și sancționarea faptelor de discriminare. Pentru analizarea cât mai corectă a cazurilor și pentru luarea deciziilor în cazul petițiilor primite sau autosesizărilor, Colegiul Director dispune de măsuri pentru a investiga cazurile, în urma cărora acesta constată existența sau nu a faptei de discriminare și după caz, sancționarea acesteia.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

- Monitorizarea cazurilor de discriminare în urma constatării unor cazuri de discriminare de către CNCD, prin supravegherea ulterioară a părților implicate.

- Acordarea de asistență de specialitate victimelor discriminării prin explicarea legislației celor interesați de către consilierii juridici ai CNCD, prin îndrumarea asistată în ceea ce privește activitatea de depunere a petiției și informații suplimentare ce decurg din această procedură.

3. **Comisia națională în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați**, (CONES), care își desfășoară activitatea în coordonarea Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice. Secretarul de stat coordonator al activității în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați este președintele CONES.

CONES este alcătuită din reprezentanți ai ministerelor și ai altor organe de specialitate ale administrației publice centrale din subordinea Guvernului sau ai autorităților administrative autonome, ai organizațiilor sindicale și ai asociațiilor patronale reprezentative la nivel național, precum și din reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale, cu activitate recunoscută în domeniu, desemnați prin consens de acestea.

Atribuțiile CONES sunt prevăzute în regulamentul propriu de organizare și funcționare, elaborat de către Direcția egalitate de șanse între femei și bărbați din cadrul Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, avizat de membrii CONES și aprobat prin hotărâre a Guvernului.

CONES asigură coordonarea activității comisiilor județene și a municipiului București în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați (COJES).

Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice prezintă, semestrial, comisiilor parlamentare pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați raportul privind activitatea desfășurată și utilizarea fondurilor bugetare și extrabugetare, precum și planul anual de măsuri adoptat de fiecare instituție membră a CONES pentru promovarea egalității de șanse între femei și bărbați în domeniul sectorial de activitate.

4. **Comisia pentru egalitate de șanse între femei și bărbați a Camerei Deputaților**, care are ca scop eliminarea oricăror forme de discriminare după criteriul de sex și îmbunătățirea condiției femeii în societate; integrarea principiului egalității de șanse între femei și bărbați în inițiativele legislative, în politicile și programele ce interesează atât femeile, cât și bărbații; urmărirea aplicării

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

prevederilor referitoare la egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați din documentele internaționale ratificate de România.

5. **Comisia județeană, respectiv a municipiului București, în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați (COJES)**, care funcționează în fiecare județ și în municipiul București, și este alcătuită din reprezentanți ai serviciilor publice deconcentrate și ai altor organisme de specialitate ale administrației publice locale sau ai autorităților administrative locale, ai organizațiilor sindicale și ai asociațiilor patronale, precum și din reprezentanți ai ONG-urilor, de la nivel local, desemnați de acestea.

Atribuțiile COJES sunt prevăzute în regulamentul de organizare și funcționare al comisiilor județene, respectiv a municipiului București, în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați, care se aprobă prin hotărâre a Guvernului.

COJES-urile colectează date relevante în vederea elaborării și publicării, trimestrial, a rapoartelor privind condiția femeilor și bărbaților în diferite domenii de activitate.

Rapoartele sunt înaintate de către președintele COJES Direcției egalitate de șanse între femei și bărbați din cadrul Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, pentru a fi dezbătute în ședințele CONES, precum și pentru a fi date publicității.

Președintele COJES este persoana desemnată din cadrul agenției județene pentru plăți și inspecție socială, respectiv al Agenției pentru Plăți și Inspecție Socială a Municipiului București, în condițiile prevăzute de regulamentul de organizare și funcționare al comisiilor județene, respectiv al municipiului București, în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați.

6. **Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă**, ce asigură respectarea principiului egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați în domeniul aplicării măsurilor pentru stimularea ocupării forței de muncă, precum și în domeniul protecției sociale a persoanelor neîncadrate în muncă.

7. **Casa Națională de Pensii și alte Drepturi de Asigurări Sociale**, asigură aplicarea măsurilor de respectare a egalității de șanse și tratament între femei și bărbați în domeniul administrării și gestionării sistemului public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale.

8. **Inspecția muncii**, ce asigură controlul aplicării măsurilor de respectare a egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați în domeniul său de competență.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

9. **Direcția protecția copilului** asigură aplicarea măsurilor de respectare a egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați în domeniul combaterii violenței în familie.

10. **Consiliul Național de Formare Profesională a Adulților**, autoritate administrativă autonomă cu rol consultativ, ce asigură aplicarea măsurilor de respectare a egalității de șanse și tratament între femei și bărbați în elaborarea politicilor și strategiilor privind formarea profesională a adulților.

11. **Autoritatea Națională pentru Protecția Familiei și a Drepturilor Copilului (ANPFDC)** este un organ de specialitate al administrației publice centrale din România, cu personalitate juridică, aflat în subordinea Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice. A fost înființată la data de 26 noiembrie 2009, prin preluarea atribuțiilor următoarelor instituții: Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului (ANPDC), Agenția Națională pentru Protecția Familiei (ANPF), Centrul Pilot de Asistență și Protecție a Victimelor Violentei în Familie și Centrul de Informare și Consultanță pentru Familie, care au fost desființate. Această Autoritate asigură aplicarea măsurilor și respectarea egalității de șanse și tratament între femei și bărbați în domeniul combaterii violenței în familie.

12. **Institutul de Cercetare Științifică în Domeniul Dreptului Muncii și Protecției Sociale și Institutul Național de Cercetare – Dezvoltare pentru Protecția Muncii „Alexandru Darabont”**, București, aflate în coordonarea Ministerului Educației Naționale, responsabile cu promovarea și asigurarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați în domeniile lor specifice de activitate și pun la dispoziție datele și informațiile pe care le dețin, necesare elaborării strategiilor și politicilor în domeniu.

13. **Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială** asigură aplicarea măsurilor de egalitate de șanse și de tratament între femei și bărbați în elaborarea și aplicarea politicilor și strategiilor din domeniul asistenței sociale.

14. **Ministerul Educației Naționale** prin inspectoratele școlare, asigură includerea în planurile de învățământ și în activitatea curentă a unităților de învățământ a măsurilor de respectare a principiului egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați.

15. **Ministerul Sănătății Publice**, celelalte ministere și instituțiile centrale cu rețea sanitară proprie asigură, prin direcțiile de sănătate publică județene și a municipiului București, respectiv structurile similare ale acestor direcții, aplicarea măsurilor de respectare a egalității de șanse și de

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

tratament între femei și bărbați în domeniul sănătății, în ceea ce privește accesul la serviciile medicale și calitatea acestora, precum și sănătatea la locul de muncă.

16. **Institutul Național de Statistică** sprijină activitatea și colaborează cu Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, prin Direcția egalitate de șanse între femei și bărbați pentru dezvoltarea statisticii de gen și pentru implementarea în România a indicatorilor de gen promovați de Comisia Europeană.

Institutul Național de Statistică introduce indicatorul de sex în toate documentele și lucrările privind viața economică, socială, politică și culturală și publică periodic date statistice, segregate pe sexe, referitoare la condiția femeilor și bărbaților în societatea românească.

17. **Consiliul Economic și Social**, organism independent cu structură tripartită, constituit în scopul realizării dialogului social între Guvern, sindicate și patronate și având un rol consultativ în stabilirea politicii economice și sociale, prin **Comisia pentru protecție socială și ocrotirea sănătății**, sprijină, în conformitate cu atribuțiile sale, integrarea principiului egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați în actele normative cu implicații asupra vieții economico-sociale.

18. **Confederațiile sindicale**, care acționează la nivelul societății civile și desemnează, în cadrul organizațiilor sindicale din unități, reprezentanți cu atribuții pentru asigurarea respectării egalității de șanse și tratament între bărbați și femei la locul de muncă. Confederațiile sindicale desemnează, în cadrul organizațiilor sindicale din unități, reprezentanți cu atribuții pentru asigurarea respectării egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați la locul de muncă.

Reprezentanții sindicali desemnați primesc de la persoanele care se consideră discriminate pe baza criteriului de sex sesizări/reclamații, aplică procedurile de soluționare a acestora și solicită angajatorului rezolvarea cererilor angajaților.

În unitățile în care nu există organizație sindicală unul dintre reprezentanții aleși ai salariaților are atribuții pentru asigurarea respectării egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați la locul de muncă.

Opinia reprezentanților sindicali din unități, cu atribuții pentru asigurarea respectării egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați la locul de muncă, se menționează în mod obligatoriu în raportul de control privind respectarea prevederilor legii cu privire la egalitatea de șanse între femei și bărbați.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

BIBLIOGRAFIE

- Cornel Liviu Popescu, "Protecția internațională a drepturilor omului", editura All Beck, București, 2004;
- Bianca Selejan-Gutan, "Sistemul jurisdicțional european de protecție a drepturilor omului", curs universitar, Editura Universității "Lucian Blaga", Sibiu, 2003;
- Bianca Selejan-Gutan, "Protecția europeană a drepturilor omului", Editura All Beck, București, 2004;
- Florentina Burlacu, "Uniunea Europeană și Drepturile Omului", cogito.ucdc.ro/2012/v9o14n1/7;
- Laura Cetean-Voiculescu, "Protecția Europeană a Drepturilor Omului prin normele Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților individuale", note de curs, Universitatea "1 Decembrie 1918" Alba Iulia, 2012;
- Doina Balahur, "Protecția europeană a drepturilor omului", suport de curs, Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași, Centrul de Studii Europene, 2012, www.cse.uaic.ro;
- Convenția europeană a drepturilor omului;
- Directiva Consiliului 2002/73/EC;
- Directiva Consiliului 2002-73-EC;
- <http://www.legex.ro/Hotararea-237-2010-104005.aspx>;
- <http://www.mmuncii.ro/j3/index.php/ro/familie/egalitate-de-sanse-intre-femei-si-barbati/2662-2013-02-15-2011-studii-nationale-anexe>;
- Legea cu privire la egalitatea de șanse între femei și bărbați.

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Instrumente Structurale
2007-2013

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României

Titlul proiectului: „Îmbunătățirea eficacității organizaționale a administrației publice locale și a instituțiilor deconcentrate din jud. Alba prin furnizarea de programe de instruire pentru dezvoltarea și perfecționarea abilităților de comunicare în sfera publică și comunicare în limba străină ale angajaților, cu scopul atingerii unor cerințe și standarde impuse de Uniunea Europeană”, Cod SMIS 22763.

Editorul materialului: Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

Data publicării: 03.03.2014

CONSILIUL JUDEȚEAN
ALBA

UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918
ALBA IULIA

